

СРПСКИ НАРОД

НА РОЂЕНДАН ВОЂЕ НОВЕ ЕВРОПЕ

Политичке перспективе

(Специјалан допис из Берлина)

Природно је да Берлин са великим интересовањем посматра и региструје метаморфозе, кроз које пролази политика Велике Британије. Он у тим променама види доказ пуне слабости Британске Империје, види доказ издаје европске ствари.

Коментари политичких кругова и штампе по томе питању могу се свести на неколико реченица, које је формулисала Дајче Адгемајне Цајтунг, пишући да се они, који су за љубав британских интереса жртвовали интересе својих нација, сада осећају преварени и да почињу против тога да се буне. Њихово је како ће уредити своје рачуне са Великом Британијом и Вашингтоном, али као општа поука произлази из целог овог развоја, да су Вашингтон и Лондон оне емигранте, које су прво признали званичним представницима њихових земаља, продали Стаљину, што значи да су спремни да и мале европске нације предају у руке болшевицима. Лист завршава констатацијом, да се за све нације европског континента закључи намећу сами од себе.

Према овом развоју ствари, Берлин продубљује своје мере тоталне мобилизације, које из дана у дан мењају лик Немачке у рату и сведе све снаге на један велики, уједињени напор за добијање рата. Све што није непосредно важно за постигнуће тога циља брише се и укида. Док је, до пре кратког времена, постојала чак и жеља да се упркос рата, одржи живот у Немачкој на нивоу, који је био готово мирнодопски, дотле се сада, после проглашења тоталног рата, свесно из живота нације избацују сви они елементи, који нису непосредно или посредно важни за рат.

Живот је постао озбиљнији у Немачкој, али и самосвеснији, одлучнији. Зна се, о чему се ради. И то сазнање је продрло до у последњу кућу, до последње жене и човека. Рад и опет рад је лозинка дана. Милиони су на ново убачени у процес производње за рат. Нове цинковске фабрике ничу из земље и почињу рад безбројним машинама, док мајстори још довршавају свој посао око кровних конструкција, око зидова и прозора. Један нечувени темпо обузео је целу нацију.

Политика на делу

Немачка политика, са своје стране, такође је у знаку равнога напона. Проблеми Европе, које Лондон решава отписивањем целог континента и њего-

вим предавањем у руке Москви, Берлин подвргава данас новом и темељитом испитивању. Догађајима у свету поклања се велика пажња и сваком потезу противне стране следује брз и одлучан противпотез.

Између осталога је и у томе правцу значајан развој рускога питања. Неколико најугледнијих заробљених совјетских генерала, на челу бранилац Москве из 1941 године, генерал Власов, раде — у споразуму са немачком Врховном командом, — на стварању велике руске противболшевичке армије. Стотине хиљада заробљеника стављају се сами са одушевљењем на расположење за овај покрет. Већ раније су у саставу немачке оружане снаге на Источном фронту, многобројни одреди, батаљони и пукови домородаца учествовали у борбама. Извештај немачке Врховне команде их је и помињао са похвалом. Овај удео Руса на ослобођењу своје отаџбине од болшевизма претвара се сада постепено у руску ослободилачку армију, која ће свакако одиграти ускоро своју војничку и политичку улогу.

Истовремено се — ма колико у првом плану стајало питање рата и победе — ради и на стварању претпоставки за организацију нашег континента. Многа питања могу, разуме се, да се реше тек кад трубе буду објавиле крај највећег оружаног разрачунавања свију времена. Но има и таквих, чијем се решавању може да се приступи већ сада. А друга постоје, чије се решење може сада припремити. И велика политичка машина Рајха ради на томе свом снагом.

Други фронт?

Пролеће ће свакако донети нове војне и политичке потезе од великог домаћаја. И крик за другим фронтом, који се од пада Харкова поново појавио у совјетској штампи, доказ је да и супротна страна зна за то. Опрезност изражавања у изјавама англосаксонских државника, који истичу резерве против прераног оптимизма што се појавио у британској и америчкој јавности, даљи је доказ за стање ствари.

Само питање другог фронта, тј. англосаксонског напада на европски континент, у Берлину се посматра са великом мирноћом. Верује се да је Европа довољно заштићена, па да сваки покушај противника за развијање противосовинског фронта ма на коме месту континента може спречити или после изоловања сузбити.

И ту се нарочито опет указује на питање тонаже, које се сматра

основицом за крајњи исход рата. По томе питању указује се на то, да је проблем тонаже много ужи, но што то лајку при посматрању изгледа. Није тачно да треба од преостале тонаже англосаксонаца потопити половину или две трећине, па да циљ буде постигнут. Америка и Велика Британија располажу, преко бродског простора који је неопходно потребан за њихово снабдевање и за снабдевање у целом свету растурених ратишта и армија, свега са око 1 милионом брт слободнога вишка, који се може употребити за нове подухвате. Тај вишак је, на пример, употребљен при афричком предузећу. Ако се тај милион тона, који се новоградњама у Енглеској и у Сједињеним Државама стално обнавља, једнога дана потопи, постигнут је за даље вођење рата пресудни резултат.

Другим речима, потапања морају увек бити већа од новоградња, макар свега за неколико десетина или стотина хиљада тона, па да се тај слободни милион брт једнога дана избрише. У томе случају морали би, за изненадне операције, пре свега за успостављање другог фронта, Британци и Американци да одузму један део од оне тонаже, која је непходна за снабдевање, пре свега за снабдевање Британских острва. То би их, међутим, довело у веома озбиљну ситуацију, јер — као што је Черчил сам недавно изјавио пред Доњим Домом — на Британским острвима морало се прећи већ на утрошак извесних тамо прикупљених резерви, у недостатку довољнога довоза.

Према томе се питање другог фронта, уколико се његова реализација више одлаже, за Немачку појављује у све мање опасној боји, јер су потапања још увек већа од новоградња. А сем тога се, са овим пролећем, припремају нови таласи подморничких јата да крену у Атлантик.

Перспективе и могућности

Док се рат према СССР појављује као рат великих маса, у коме пешадија ипак, на крају крајева, одлучује својом храброшћу, дотле је рат са Англосаксонцима рат технике, и то авиације и подморница. Тако су, из Берлина посматрани, будући ратни догађаји подељени на две потпуно одвојене стратемске и техничке области. У погледу фронта на Истоку имало би се доћи, после напора који у томе правцу претстоје, до такве ситуације, која би омогућила да се велики део тамо са-

(Наставак на 3-ој страни)

Данас, када Европа под вођством Великонемачког Рајха води одлучујући бој за свој опстанак и своју будућност у новој величини, од особитог је значаја рођендан човека, кога је Провиђење довело на чело немачког народа у најсудбоноснијим данима његове историје, од чега је зависила и судбина Европе и целога човечанства.

Вођа Немачког Рајха Адолф Хитлер, рођен 20 априла 1889 године у Браунау на Ину, у национално најизложенијем делу земаља насељених Немцима, у Источној Крајини, од ране младости осећао је снажније него други вековну тежњу немачког народа за потпуним уједињењем.

Овом скромном војнику из првог светског рата, који је провео четири и по године у рову, пала је у део највиша част да цео немачки народ окупи у једну велику и моћну заједницу, надахнуту једним истим духом и једном истом вољом да себи обезбеди опстанак и напредак, који су угрожавали Јеврејство и плутократија с једне стране, а црвена неман са Истока с друге стране.

Данас мрачне силе Јеврејства и масонерије удружене са деструктивним снагама болшевизма покушавају да спроведу свој паклени план заробљавања европских народа и уништења европске културе. У светлости ових епохалних догађаја свима европским народима постало је јасно колико је било нужно и потребно остваривање Великог Немачког Рајха, који је најсигурније јемство да ће удружени непријатељи Европе бити сатрвени и да ће европски дух још једном да слави свој триумф за добро целог човечанства.

Овим својим делом заслужио је захвалност и признање свију европских народа, који данас, ослобођени утицаја Јеврејства, масонства и англосаксонске плутократије, свесно и вољно окупљају се око Вође Немачког Рајха као Вође Европе у њеној борби за своју будућност.

Као у каквом новом крсташком походу здружени Европљани под истим знамењем, предвођени Вођом Адолфом Хитлером крећу у одбрану европске културе подносећи заједничке жртве за праведну ствар.

Недељни иреплед међународних догађаја

Правичност изнад свега

Четвородневни састанак Адолфа Хитлера и Бенита Мусолинија био је радни састанак. Тамо се радило, тамо се нису правиле намештене групе, као оне Рузвелтове у Казабланци. Тамо се стварао ратни план за наступајућу сезону великих борби. Тамо нису измишљавали бомбасте декларације као што она казабланшка у којој је постављен смешан захтев да Европа капитулира.

Иако је састанак у Фиреровом Главном стану био војног карактера, ипак он има и огромног значаја у политичком смислу, јер је комунике, прећутивши наравно оперативне правце, поставио политичке правце осовинске стратегије, осовинског ратовања.

Постављено је 8 праваца, и то:

I. Тотално залагање

Није случајност што се реч „тотално залагање“ чује истовремено у Берлину, Риму и у Токију. Није та реч искрсла због преживелих тешкоћа зимског рата на Истоку. Она је искрсла као резултат великог плана позитивања победе у овом рату. Оружана снага Европе и Источне Азије извршила је свој задатак, освојила је огромна ратишта, као цинковска поља за даља стратемиска маневрисања. Сада на тим пољима има да се бори целокупна снага народа Тројног Пакта.

Ми слабо разумемо значај одушевљеног вршења социјалне и националне дужности и да је та тотална мобилизација у Немачкој, Италији и Јапану у ствари свенародни устанак ради борбе, свенародни покрет ради спаса нације.

Код три нације — немачке, италијанске и јапанске — видимо сада тотално залагање свих снага ради победе. И видимо тотално залагање те три нације у ратну заједницу ради заједничке победе. А на другој страни? Неслога и интриге. Сада јављају из Штокхолма да је Рузвелт изразио Идну своју жељу да се састане са Черчиллом и Стаљином, Стаљин није до сада одговорио — очигледно и даље избегава директне разговоре, искрен споразум са својим партнерима.

II. До коначне победе

Стаљин би хтео да победа не буде заједничка — Рузвелт — Черчил — Стаљинова, — већ искључиво његова, Стаљинова.

Има разлога да сумњамо да у совјетским круговима, као и у британоамеричким, не верују у победу. Кад пишу о својој престојој победи, онда лажу, јер је њихов начин писања остао исти као што је био за време Наполеона, када је тај цар једном приликом јавио генералу Миразу: „Све вести, које Енглеска шири у сопственом интересу, су измишљене“. Енглеске вести су измишљене, совјетске су лажне, а америчке су глупе.

Један од најутицајнијих лондонских листова *Економист* писао је ових дана: „Постављање територијалних захтева већ у овом стадију рата представља више него психолошки неуспех“. Неуспех у психолошком рату је тежак пораз у целокупном систему рата. Тај пораз доживели су Британоамериканци.

Енглези су већ увидели да треба престати са тим опасним расправама о географији будуће Европе. Американци са својственом њима глупошћу и даље уживају у жвакању исте теме. Сада се у Америци створило нов ратни позив: порапа. Порапа то значи послератни планови. Има велики број људи који сада у Америци покушавају да направе политичку или новинарску каријеру писањем чланака или претставки, у којима се предлажу планови уређења света после рата. То су аналфabetи код којих је незнање помешано са дрскошћу. Американци су навикли на незнање, а воле дрскошћу, и зато су за-

довољни што код њих ничу геополитичке „геније“, као печурке после кише.

Док се у том забавишту занимају послератним плановима, у земљама Тројног Пакта раде на остварењу коначне победе. Јапански министар спољних послова Тани рекао је ових дана: „У току своје 2600-годишње историје, Јапан никад није био побеђен. Зато Јапан чврсто верује, убеђен је да ће победити и у овом рату“.

Уједињена Европа нема толико дугачку историју као Јапан. Њена историја је започела пре годину дана, али несаломљив дух народа, који су донели човечанству нову социјалну правду, је гарант победе тих народа, вођаца Европе.

III. Одстрањење опасности

Победа је неопходна Европи. Неопходна ради одстрањења страшне опасности по нашу цивилизацију, која јој прети са Истока и са Запада. Она је неопходна ради тога да се не понови случај са уништењем 10.000 пољских официра у марту 1940 године, када су Совјети заробили остатак пољске војске. Да се не би поновила зверства која су бољшевици учинили у Карелији, Естонији, Латвији, Литви, Пољској и Бесарабији, где су прогласили опсадно стање, уништавајући становништво Азарбејџана, које се дигло јер није могло више да издржи совјетски начин владања.

Победа је неопходна да се не би остварило оно о чему пише Стаљинов дворски писац чивут Илија Еренбург, који је скоро написао књигу под насловом: *Трест за уништење Европе*. У тој књизи Еренбург предвиђа како ће Берлин, Беч, Париз, Штокхолм и Рим бити порушени. „Европа ће бити уништена“. Тај јеврејин пун мржње према човечанству са садистичким уживањем наглашава: „У Копенхагену нема ниједног преживелог. У Штокхолму ће бити тихо као у рају. Док се над Паризом спушта облак гаса, становништво бежи у подземне железнице, али узалуд! Бољшевицима престиже. Париз и цела Француска цркавају“.

У том духу пише тај Еренбург и завршава лепим прорицањем: „Доста је једне године да се уништи континент са 350 милиона људи. Остатак европских народа, који ће избећи наше тенкове, наш гас и наше бацаче пламена, биће послани (и то не само Немци, већ и сви други) у Сибир, као робови за руднике“.

Ту опасност са Истока треба Европа да отклони. Она треба да отстрани опасност и са Запада, која је истовремено и бољшевичка и плутократска. Бољшевичка зато, што се Рузвелт бољшевицира из дана у дан, а плутократска зато, што је суштина британске и америчке политике — капиталистички империјализам.

Са Запада прети Европи опасност зато, што је већина европских ратова, као и оба светска рата, створена у Енглеској. Тајмс је у свом коментару последњег Фиреровог говора подвукао Хитлеру реченицу да је Енглеска још 1936 године имала намеру да ратом уништи Немачку. Тајмс је признао да је та намера постојала и да је требало да се та намера оствари још много раније.

То цинично признање ратних злочинаца је још циничније потврђено од стране Идн који је у свом говору признао да је америчка дипломатија искористила свој боравак у Вишну ради припреме Ајзенхауерове експедиције и Дарланове издаје. Идн је ту акцију Американаца назвао отварањем прозора у Европу.

Европа мора да се пострада да прозори према Западу, према британоамеричком свету, буду хер-

метички затворени, јер од тог света добијамо само неморал, политичке интриге и ратове.

IV. Заштита цивилизације

Неморал долази из оних земаља где владају јевреји. Сада је велики енглески лист *Дејли Мирор* донео један чланак у коме се жали на катастрофално опадање морала у Енглеској и захтева да се створи нарочито министарство морала.

О америчком моралу већ не морамо ни да говоримо. Кад је син претседника САД постао варијетска атракција за војнике „командо одреда“ састављене од бивших питомца Синг-Синга, онда видимо какав је морал америчке нације.

Јевреји доминирају у Америци, воде њену политику и стварају њен морал. Јевреји доминирају у Совјетској Унији. У Америци су поставили за генерала полујевреја Лавгардију, а мноштво других јевреја цивила добили су звања пуковника америчке војске. У совјетској војсци сада су поставили за генерале још 7 јевреја и тиме су повећали број нових семитских генерала на 17. Јеврејизација вођства капиталистичко-комунистичког блока наставља се пуном паром. Тројни пакт мора да одстрани јеврејску опасност по цивилизацију и культуру.

V. Право народа на слободан развој

Цивилизација коју штити Тројни пакт то је у првом реду право малих народа да сачувају своју националну индивидуалност и да слободно развијају свој политички живот у заједници континента.

Да ли је слободан развој оно што Енглези раде сада у Северној Ирској, где је народ изложен страшном политичком терору? Да ли је слободан развој онај притисак глади који Енглези упражњавају према несрећној Ирској држави? Да ли је то слободан развој, кад је у целој Индији проглашено опсадно стање? Јер је индуски народ изгубио стрпљење и прешао од пасивне резистенције ка масовној саботажи. У прошлој години и слободољубиви Индуси разорили су 318 железничких станица, извадили из колосека 59 возова, бацили бомбе у безброј административних надлештава, где седе Енглези. Индуски народ бори се свима средствима за своју слободу, за свој слободан развој, коме је једина препрека британска тиранија.

Зар је то слободан развој, када је становништво Кипра изложено терору зато што тражи присаједињење Грчкој? Зар је то слободан развој када по енглеском налогу Нури С. Саид номиналан претседник владе у Ираку, саставља неки пројекат арабљанске заједнице који није ништа друго већ лоше издање Лауренсове преваре. Зар је то слободан развој, када Боливија, која нема никаквих супротности према Осовини, мора на захтев Рузвелта да објави рат Осовини?

О слободном развоју малих народа нема говора у британоамеричким плановима. Рузвелт је, према писању свог повереника Фореста Девиса, мишљења, „да би се сви мали народи могли да разоружају, јер би брига за њихову безбедност била остављена оним силама које располажу са довољно војних средстава“.

Лорд Девис у *Контемпорери* ревију поставља захтев малим народима: „они би морали да се одрекну права да у својим неугласицама буду сами судије“. Британоамеричке „демократије“ тврде да спасавају демократијом, али у ствари издају демократска начела. Сада је већ и амерички министар спољних послова Самнер Велс до саглас-

ност на то, да ће европски народи бити прогутани од стране Осовјета. Он је рекао да мир треба да буде основан на поштовању слободе народа, „уколико ти народи желе слободу“. То значи да ће се за сваки народ, који ће да гута Совјетија, створити неки фалсификат народне жеље, како би демократски фарисеји остали мирне душе: зашто би се њихова савест бунила, кад је неки европски народ сам желео да буде прогутан.

VI. Сарадња

Европски народи неће да буду прогутани. Никакав фалсификат (као што је на пример приставак Слободана Јовановића на неку федерацију) не може да компромитује праве жеље европских народа. Те су жеље — поштена, искрена, плодна сарадња свих европских народа — великих и малих — за заједничко добро.

Политика Осовине је у том погледу недвосмислена. Не може бити тлачења, не може бити експлоатисања, као што нема газде и слугу у задругама, као што нема корисника и оштећених у задругарству.

Сасвим другачије изгледао би свет да су Британоамериканци могли остварити своје послератне планове. Идн је сада дошао натраг у своју домовину и одржао један дугачак говор пред Доњим домом. Тај говор је ремек дело говорничко-варалачке вештине. Идн је изговорио неколико хиљада речи, а није изнео ниједну мисао. Његов говор нема апсолутно никаквог политичког садржаја. То је најубедљивији доказ да преговори између Вашингтона и Лондона нису довели до формулисања неког плана послератне сарадње, а нису ни постигли успех ни у стварању плана британско-америчко-совјетске сарадње у рату.

VII. Мир на основи заједничких интереса

О каквој сарадњи може да буде говора када су водеће силе антиевропског блока пуне себичности и империјалистичког ривалитета. Недавно је претседник турске владе рекао једном енглеском новинару да је „Турска природан чувар Дарданела“, што треба да важи за сва времена. Међутим, „Дејли Мејл“ испољава мишљење британоамеричких политичких фактора и каже да „Совјети траже од Турска само несметани прилаз од Црнога мора ка Средоземном мору“. Несметани прилаз — то значи уступање Дарданела.

Ова себичност Совјета (има још безброј праваца совјетске себичности) онемогућава европску сарадњу. Себичност Енглеза уперена је према многим центрима европског подручја. Египатски принц Мансур Дуад, који је сада преко Турске дошао у Рим и заузео став непомирљиве борбе против Енглеза, угњетача Египта и арабљанског света, у врло убедљивој форми доказује потпуну немогућност сарадње Арабљана са Британоамериканцима. У Египту, велики принц, 90% становништва жели победу Осовине. Исто је и у земљама Арабије, у којима народ зна да ће евентуална победа Британоамериканаца повећати до врхунца јеврејско експлоатисање арапског света, док ће победа Осовине донети арапским народима остварење њиховог идеала, а тај идеал је арабљанска заједница на основи заједничких интереса.

VIII. Правична расподела економских добара света

У интересу Арабљана је да се ослободи економске зависности од британоамеричког капитализма и у првом реду од петролеј-

ских друштава која пумпају петролеј и пумпају арабљанско богатство у своје касе.

Сада су се Американци навелико увукли не само на Бахреинска острва, него и на полуострво Арабију, и тиме су још више прегазили начело равномерне поделе економских добара света. Док је сада само Енглеска била корисник свих земаљских богатстава, сада је Америка постала претендент на монопол на економску власт. Амерички министар финансија Моргантау предлаже да се после рата долар прогласи за међународну валуту. Енглези кажу да већ постоји опасност за Британију да ће после рата британске базе, велики део колонија, а пре свега транспортна средства бити у рукама Американаца.

Сада су, на пример, Британци узели у своје руке трансиранску железницу. Тако постепено увлачи се амерички капитал у све земље и на тај начин ствара уместо садашње неправичне расподеле светских добара, нагомилавање свих тих добара у рукама једне једине земље.

Без обзира да ли симпатисамо ту земљу или мрзимо, не можемо замислити да ће то бити правичан светски поредак, када ће

Уписујте нов
4½% зајам
за јавне радове

група банкара у Вашингтону и Њујорку владати економијом свих осталих народа света. Зато морамо да се надамо победи Тројног Пакта. То није само нада европских народа, то је нада и народа Азије. Ових дана је у престоници Маџукуоа говорио претставник Кине Чу Фу Хај и казао је да се треба борити зато да се британоамеричка тиранија укине у целом свету.

И она ће бити укинута. Не могу то спречити ни интриге Британоамериканаца. Јер интрига је немоћна против праве снаге руковођене духом правде. Дух правде осећа се у оној декларацији која је издата после састанка Хитлера и Мусолинија, а тај састанак је ратни савет огромне снаге, непобедиве снаге.

Састанак Рајха и Италије је несумњив доказ да се Осовина бори за правичност у свету. Она се бори и за нас, за српство, јер и Србија својим конструктивним радом стиче право да и она буде корисник благодети новог светског економског поретка, да и она буде уживалац мира основаног на заједничким интересима великих и малих народа, да и она буде учесник у европској сарадњи, да и она има слободу националног развоја.

МЕС.

СРПСКИ
НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 мешанин, I степениште (Палата Извозне банке).

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“, Краљице Наталије 100.

Тромесечна претплата 36 дина. шаље се преко „Пресе“, а д. Влајковићева 19

Стари српски ратник удара срамни жиг издаје априлским бегунцима

Пре две године, на дан 15 априла 1941 год., бивша Југословенска влада извршила је нечувено издајство према српском народу, јер је тога дана кукавички побегла из земље и срамно напустила војску и народ остављајући их несрећној и злој судбини, за коју је ова влада била једини кривац и злочинац. Због овог и оваквог неморалног поступка од стране државних и народних управљача, 15 април 1941, када је Југословенска влада кукавички побегла из земље, биће за сва времена забележен црним словима у историји српског народа. Жиг ове срамне издаје са ознаком: »15 април 1941«, утиснули су пре свога бекства на своја чела и нечисту савест сви издајници из бивше Југословенске владе као знак за вечита времена њиховог издајства према српском народу. Српски народ треба да зна и добро да упамти истину, да је ова злогласна влада извршила ово срамно бекство на два дана пре него што је, насталој капитулацијом војске, рат и био завршен, а коју су капитулацију они сами наредили.

Својим бекством из земље ова је, по српски народ фатална, Југословенска влада завршила своју кобну краткотрајну — двадесетодневну — владавину тиме што је ископао гроб народној држави.

Историја српског народа није забележила ни један овакав случај својих државних и народних управљача, који су за врло кратко време од 20 дана владавине на нечувен начин прокоцкали народу муком стечену државу, као што је то учинила бивша Југословенска влада.

Стварно пак узевши, бивша Југословенска влада за српски народ није ни била права народна влада, јер је она, дочепавши се насилним путем власти после извршеног пуча од 27 марта, била као шарена гомила, у којој су били претежно крајњи левичари, масони, републиканци и њима слични. Ступајући на чело државне управе, ова владајућа клика од 27 марта отпочела је своју кобну владавину са убитачном паролом: »Боље рат него пакт«. Ову владину паролу свесрдно су прихватили разорни комунистички елементи, Јеврејштина и разни интернационални типови који су, инспирисани од владајуће клике, бесомучно урлали београдским улицама, добацујући владину крилатицу »Боље рат него пакт«.

Овај по српски народ убитачни поклич био је декларација малоумника из краљевске Југословенске владе од 27 марта. Овим својим суманутим поступком влада је свесно и намерно утирала пут да се по њеној жељи, а за туђи рачун, изазове рат не водећи при томе ни мало рачуна, да ли ће тај рат донети ма какве користи српском народу. На тај начин, а једино и само за туђи рачун, противно пак битним животним интересима српског народа, за врло кратко време од десетак дана своје кобне владавине, ова издајничка Југословенска влада водила је неразумно и сулудо државну спољну политику, те је на тај начин увукла државу и народ у један бесциљан, некористан и по српски народ несретан и убитачан рат.

Рат, који су желели и свесно изазвали за туђи рачун, отпочео је 6 априла, а несретно и кобно по српски народ завршио се после десетак дана тако, да су безумници из бивше Југословенске владе 15 априла, два дана пре свршетка рата, кукавички напустили земљу. За ово кратко време од десетак дана, тј. од почетка рата 6 априла па до срамног бекства Југословенске владе 15 априла, фотографија ове жалосне владе претставља бедну и очајну слику њихове избежљивости и кукавичлука.

Јер, до почетка рата ови бедници и жалосни државни управљачи разметали су се својом ратоборношћу, док су, међутим, од првог тренутка када је рат започео били потпуно изгубили главе; радили су и понашали се као праве кукавице и шепртље.

Потпуно избежљиви и ошамућени, они нису ни испунили никакав утицај на вођење државних послова, нити пак на управљање војском, јер су једнако и само безобзирце сумануто бежали из места у место, са својим породицама, док најзад оваквим бекством нису стигли у Никшић, одакле су 15 априла авионима побегли из земље, незаборављајући овом приликом да собом понесу и народно злато. Оваквим својим неморалним поступком успели су једино и само то, да спасу своје и својих породица животе и да понесу народну имовину. Друге народне бриге нису их се тицале, нити су пак о томе као одговорни државни управљачи водили рачуна.

После краткотрајног рата у месецу априлу 1941 године и после срамног и кукавичког бекства из земље бивше Југословенске владе, ми Срби изгубили смо рат, а све ово због несавесности и малоумности наших државних управљача из пустољавне Југословенске владе злогласног генерала Симовића.

ЈОСИФ Г. КОСТИЋ
армиски генерал у пензији

Наш национализам

Данас се много говори о национализму, о томе се много говорило код нас и јуче, и увек. Само тај наш национализам тумачили су нам увек други, звани и незвани, којима је овакав или онакав национализам ишао у рачун, или им није ишао у рачун, док најзад нисмо изгубили свој рачун.

Сваки тај национализам који нам је тумачен са стране, вешто убачен и проповедан од ненационалних људи, који су говорили као што им је њихов наредбодавац налагао, био је све друго само не наш национализам. И тај погрешни или лажни национализам, садржавао је увек мржњу према једном и претерану сервилност према другоме. Наши витални и национални интереси сачињавали су увек најслабију компоненту у том осећају, уколико нису потпуно ишчезавали.

Наш национализам, српски, светосавски национализам тражи од нас да ову земљу волимо изнад свега и да за њу дамо све што жив човек може да да од себе. Тај светосавски национализам тражи од нас да ову земљу љубимо позитивно, а то значи: са свима позитивним квалитетима, са којима наше срце, наш разум и наша душа располажу.

Само тако треба ову земљу волети и никако другачије.

Нико није досада био високо националан само на тај начин што је мрзео један други народ. Нико није ништа великога створио, био то појединац или цео народ, ако је полазио од мржње. Мржња је негативна, она не ствара већ разара. Мржња ма колико она била дубока, никада није стварала државу, нити је могла одржати ову. Само љубав, предана и свесна, која тражи потпуно залагање за једну ствар, била је у стању да једну земљу створи, изгради и одржи.

Код нас је пре нашег сулудо и несрећног рата вешто убачено мишљење да је само онај националан, који мрзи Немачку и све што је у вези с њом. Сама мржња према Немачкој била је код нас довољна легитимација да је човек национално свестан, исправан, и да љуби ову земљу као што треба.

А ако је тај човек истовремено клицао Лондону и Москви, без обзира на то да ли је то чинио из заслепљености, необавештености, личне обести или из рачуна и дубоког непознавања ствари, онда његовом национализму није било краја нити граница. Такав човек био је више него националан у очима света, а у ствари био је инкарнација нашег погрешног и лажног национализма.

То је тако било јуче, до данас, делимично и данас, и то је било погрешно јуче, а још више је данас. Куда нас је тај и такав национализам довео ви дели смо. И крајње је време да из грешака прошлости из-

вучемо науку за данашњицу и за будућност.

Ми треба дубоко да се замислимо и да увидимо да националан није онај, који полази од мржње према другом народу, већ онај који воли свој народ. А љубав према свом народу не изискује нити претпоставља мржњу према другим народима. Да би волели ову нашу свету груду, за коју су наши претци своје животе дали, која је натоплена крвљу наших најбољих синова и засејана њиховим костима, није нам потребно ништа друго до дубоке и чисте љубави према овој земљи, топло српско срце које куца само за њу, поглед управљен на светле примере у прошлости и мисао упућена будућности, која ће се остварити у крви наше крви, у нашој деци. Само то нам треба и ништа друго.

Само таква љубав претставља наш светосавски и српски национализам. И ако ову земљу не љубимо тако, никаква мржња према једном народу или љубав према другоме не може да нам да наш српски национализам.

И чим будемо дубоко прожети том љубављу према нашој мајци Србији, чим будемо сви до једнога радили у духу нашег освештаног српског светосавског национализма, све остало ће бити лако. Љубите ову земљу прадедовску и само ову земљу, одбаците сваку мржњу према другима, па нам лепши и чистији национализам не треба.

И. Л.

ПОЛИТИЧКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

(Наставак са 1-ве стране)

да потребних трупа врати у отаџбину и употреби готово искључиво за фабрикацију подморница и авиона и за формирање посада за ова новопроизведена ратна сретства. А затим би настало размисавање са Англосаксонцима.

Овако изгледају, у очекивању пролећа, перспективе, које се пружају посматрачу догађаја. Да, међутим, као увек у политици, догађаји дозвољавају и рачунање са изненадним обртима, данас је више него икад потребно подвући. Далеко од тога да буде једноставно мерење снага између два противника или две групе у сукобу, рат наших дана је еминентно светско-политичко размисавање.

Отуда не постоји само сукоб на једном од више фронта, већ се тај сукоб пројектује и на свеопште политичко, социјално, економско и — што не треба заборавити — филозофско стање наших дана. И у овоме, у разнородности интереса који су у питању, у многострукости узајамних рачуна и повезаности, треба видети извор за она изненађења, са којима политичар и посматрач морају увек да рачунају, не само при одмеравању својих корака и потеза, но и у оцени општег положаја.

ЖИВОТ ЈЕ ЈАЧИ

У човеку има извесне резерве снаге, које он у нормалним временима и приликама и сам није свестан, а која се испољава у тренутцима који захтевају нарочити напор. Тако је са појединцем, тако и са народом. Оне који те резерве немају тешка времена покосе.

Друга особина нормалног човека је у томе да је он у стању да се прилагоди новим ситуацијама, ма како му оне изгледале невероватне. То ни су у стању они који су изживели своју животну снагу. И ти у тешким временима пропадају.

Ми смо као народ неочекивано и изненада гурнути у рат, тако да смо последице слома дочекали потпуно неприпремљени. Све се одиграо филмском брзином, тако да многи ни рођеним очима својим нису могли веровати. Изгледало је као да све ово што се догађа није ништа друго до ружни сан, кога ће исто тако брзо нестати.

Због тога је наш народ овај рат и крстио „забуном“. Та забуна, међутим, није трајала само од пуча до капитулације, већ се и даље наставила. Зато су многи који се забуне нису могли ослободити очекивали да их неко чудо извуче из тешког положаја у који су запали. Зато су тако олако и веровали лажима иностране пропаганде.

Живот је међутим јачи од сваке пропаганде. Он намеће извесне потребе које се морају задовољити. Ко их незадовољи, тај мора пропасти. И те животне потребе учиниле су да се отрезне и они који отрежњење сами нису желели.

За дивљење је како се српски народ ипак брзо снашао. То је доказ његове животне снаге. Треба само погледати београђане, којима општина не може да навања земљиште за обраду. Копи и мушко и женско, и старо и младо. Постали су земљорадници и они који то никад ни сањали нису.

И што је најважније, тај напорни посао ради се са задовољством. Људи се скоро стиде раније улудо губљеног времена, жалећи што то и у нормалним приликама нису радили. И овде живот боље васпитава неголи најубедљивије речи.

И одзив на позив за обавезну службу рада, и добровољно јављање за њу, и добровољни одлазак на рад у Немачку, и национална служба, — све то говори о трезвности српског човека, који се на делу припрема за нову европску заједницу и ново друштво, чије остварење нико неће моћи ни спречити, ни одложити.

Ми, Срби, морамо истрајати на овоме путу. Он нам једини може обезбедити лепшу будућност. У новој Европи десиће се тачно по Христовој причи о талентима. Јер је живот јачи од свега.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

VERUS.

Свест обвезника службе рада

Требало је свега неколико недеља, па да обвезници службе рада који се налазе на послу, на терену, увиде колико су били неоправдани сви они гласови који су се злонамерно проносили пре њиховог одласка на рад.

Ниједан обвезник није против своје воље упућен ван земље, ни на какав рад, а најмање на рад за ратне циљеве, ниједан обвезник није употребљен за рад под површином земље, ниједан обвезник није запао у прљавштину где које разне епидемије, како су неки покушавали да претставе животне услове у радним логорима.

Служба за везу са породицама правилно функционише и биро у Београду позива преко јавности обвезничке породице да приме њихова саопштења и пошиљке. Они су сви здрави, раде на површинским радовима, на ваздуху и на сунцу. Станбене прилике у логорима су потпуно добре, води се рачуна о хигијени обвезника, постоје тушеви и перионице, а храна је обилна и у сваком погледу довољна. Многи изјављују да се ни код својих кућа нису боље хранили, поред бриге око набавке намирница која је сада потпуно отпала. Осем тога оброци су знатно већи, нарочито у погледу меса.

Све то допринело је пуном одзиву новопозваних годишта. А њихови услови рада, нарочито оних који су жењени, још су повољнији, јер су већином запослени на радовима у близини самог града и веза са породицом им је потпуно омогућена, те се после рада могу вратити кућама на преноћиште. Они су додељени фирмама „Шаре“ и „Луко“ и организацији „Тот“.

Чињеница је да су све ове околности убрзо створиле код обвезника и код њихових породица поверење у радну службу и уверење да се о њима заиста води пуна брига, а преко тога и они су сами дошли до свести о вредности и значају свога рада, који је стварно и у првом реду прилог њиховој домовини, а затим општој ствари европске заједнице народа.

Вредним рукама обвезника радне службе подижу се многи објекти који су ратом уништени, стварају се нова постројења која нико из Србије неће изнети, већ ће остати као наша сопствена тековина, ударају се темељи новој делатности која треба да нас постави раме уз раме са осталим народима Европе, да би они на делу видели наш рад и оценили нас са те тачке, која данас, уместо злата, постаје општим мерилем вредности. А плодови нашег рада биће наша сретства размене. Тим плодовима подмирићемо у првом реду наше потребе, а затим, уступајући другима вишкове, доћи ћемо до других сретстава нама врло потребних, којима наша земља не располаже.

На томе, то јест на раду и плодовима рада, има да се заснива наше будуће благостање. У колико будемо радили и урадили, у толико ћемо и имати; у колико будемо својим радом придонели заједничкој борби европских народа, у толико ће бити

у будућности боље и обезбеђеније наше место под сунцем Европе.

То је оно основно сазнање које мора постојати и бити јасно оцртано у свести сваког Србина, а оно је данас већ потпуно јасно свесним и вредним обвезницима радне службе. Они се више рада не либе, нити га се стиде, већ га с поносом обављају, знајући да сваки ударцем пијука или чекића кују нову чврсту подлогу, на којој ће непоколебљиво лежати камен темељац нове Србије.

ОПШТА ОБАВЕЗА РАДА ПОСТОЈИ ШИРОМ СВЕТА

Плутодемократска пропаганда на сав глас врши против опште мобилизације радне снаге којој су приступиле Немачка и остале државе Тројног пакта. Занигресоване силе немају разлога да се љуте због те повике. Напротив! Она је најбољи доказ да противници Немачке сматрају да ће се те мере на врло осетан и за силе осовине повољан начин испољити на свим фронтима и у општој ратној ситуацији.

Хоћемо, међутим да ту хистеричну галаму прикажемо под савим другим углом, са гледишта њене неискрености и притворности, основних својстава сваке савремене „демократске“ пропаганде. Хоћемо да истакнемо да су баш „демократске“ државе које данас учествују у повизи на немачку општу мобилизацију радне снаге у Немачкој већ дуго пре Немачке приступиле тим мерама, прелазећи без речи преко својих лажних „демократских“ и „слободарских“ скрупула. Ако данас већ увелико широм света постоји општа обавеза рада, диригованог рада, она је заведена на првом месту баш у земљама које се радо претстављају стубовима „индивидуалне слободе“, слободе која у пракси значи само слободу богатих и утицајних људи.

Примера ради да наведемо две земље које су противнице тоталитарног уређења, а које су општу обавезу рада завеле дуго пре Немачке: Швајцарска и Шведска.

У Швајцарској, том „бедему индивидуалне слободе“, општа обавеза рада заведена је одлуком Савезног већа од 17 маја 1940, дакле, још у данима крвавих борби у Белгији и Северној Француској, с тиме да има да важи за све време трајања мобилног стања федералне народне војске. Испрва је та обавеза важила само за пољопривреду и грађевинску индустрију, па је затим (Законом од 18-IX-1942) проширена на све позиве и струке, за оба пола без разлике. Обвезници се у потребном броју употребљују за све послове и радове, који су посредно или непосредно у вези са ратном привредом, пољопривредом и никако се не ограничује на обвезнике квалификоване за ту врсту радова.

У Шведској, где често још и сувише услужно понављају крилатице јудео-англосаксонске пропаганде, општа обавеза рада заведена је још раније него у Швајцарској. Законом од 30 децембра 1939 уведена је општа обавеза рада свих мушкараца и жена од 16 до 69 године. Као што се види, по обухваћеним годиштима Шведска је још 1939 године предузела строжије мере но што их је Немачка завела три и по године доцније. Законом од 16 јуна 1942 још су поштрешне одредбе о начину упућивања појединих партија радника на одређене послове, о забрани промене места радника упућених у индустрију.

Видимо дакле да две незарађене, а „демократске“ државе и-

мају делом много строжије одредбе о обавези рада него што их има Немачка која већ годинама бије најљући бој своје историје, а која је ипак тим мерама приступила после њих.

А како стоји са самим ратним противницима Осовине.

У ЕНГЛЕСКОЈ је већ фебруара 1941 поднесен Доњем дому предлог закона о општој обавези рада свих мушкараца и жена од 18 до 51 године. С обзиром на отпор Радничке странке, која се томе противила уз све трикове и смицалице преживелог парламентаризма, тај предлог закона усвојен је тек 4 децембра 1941. Усвојен је дакле више од годину дана пре но што је Немачка уопште наговестила свом народу сличне мере! По британским службеним статистикама, до октобра 1942 ефективно је позвано на испуњење обавезе рада преко 8.000.000 (осам милиона) само жена, а даљих 3.000.000 жена позвано је да се припреми за ступање на обавезни рад. При оцини тих цифара треба имати на уму да је укупни број становништва Велике Британије 1937 износио 45,5 милиона душа.

У СЈЕДИЊЕНИМ АМЕРИЧКИМ ДРЖАВАМА општа обавеза рада за сад још као таква законски не постоји, али стварно постоји у читавом низу установа заведених у пракси. Тек недавно је међутим Мек Нат, „диктатор радне снаге“, председник „Уор мен пауер комишн“, изјавио да ће се општа обавеза рада и коначно законски установити у пуном обиму за лица оба пола и свих професија у САД. Предлог закона који је о томе спремио г. Мек Нат, предвиђа између осталог и: забрану промене места упућених радника, забрану врбовања радника из једног предузећа за друго, обавезно упућивање само преко јавних берза рада, обавезно пријављивање упражњених радничких места.

Француска је одмах по доласку на власт Петеновог поретка завела општу обавезу рада у пољопривреди, а затим, законом од 4 септембра 1942 и општу обавезу рада, у свим другим гранама производње. У овој земљи, ова обавеза важи за све Французе од 18 до 50 година.

Што се тиче Југоисточне Европе, познато је да је Бугарска прва земља на свету која је, убрзо после првог светског рата, завела општу обавезу рада („трудова повиност“).

Том примеру су следовале и остале државе Југоистока. Да напомене примера ради да у незарађеној Турској општа обавеза рада захвата и жене до 65 године живота, дакле старија годишта него и у једној држави политичког система осовине.

Ето још једног примера да плутодемократска пропаганда на сва уста виче против мера, које су започеле у државама чије уређење оглашује својим идеалом.

Морал „Ужичке Совјетске републике“

После једног улудо изгубљеног рата, који нам је окаљао образ за деценије, Србија је преживела један братоубилачки рат, припремљен од комунистичке интернационале.

Један од најлепших крајева Србије, планински крај између Саниака, Дрине и Ваљевске планине проглашен је „Совјетском републиком“.

Мирна, чисто српска варош Ужице постала је крваво попри-

ште шумских терориста, варошког шљама, на чијем челу су стајали јеврејски комесари. Кад је извршено рашчишћавање тога краја, пао је у руке српским оружаним снагама и јеврејски комесар доктор Аврам Леви, један од вођа „Ужичке Комунистичке Републике“.

Поред пљачке и убистава комунисти су основали у Ужицу и Чачку, такозване „домове слободне љубави“, који су у ствари били најординарније јавне куће, где су довлачили омладину и упропашћивали је.

На челу те комунистичке установе био је као управник јеврејин доктор Аврам Леви. Ево једног дела исљећења Аврама Левиа, пред преким судом у Ужицу.

„Ви сте у Ужицу и Чачку основали „домове слободне љубави“. Силом сте одвлачили малолетну женску чељад, и терали на блуд. Зашто сте то учинили?, запитао је иследник.

„Господине судија, одговорио је Леви, то је средство политичке борбе. Ми можемо да успемо само онда ако порушимо темеље старог друштва. Зато се ми и у теорији и у пракси обарамо на веру, национализам, породицу и морал. Успемо ли да одузмемо националној држави душу, тело ће се скрхати само од себе, и то под најмањим ударцем са стране“.

Да би се постигао тај циљ ми не презамо ни од чега. Ми не дајемо ништа за предрасуде грађанског схватања. Врло важно, да ли ће се неколико стотина младића и девојака, из патријархалне средине у Србији, упусти у полне односе пре венчања. Међутим, ако се та такозвана полна слобода покаже као средство, да се та омладина увуче у комунистичке редове, онда је она јако пожељна“.

Да ли сте ви лично присталица „слободне љубави“, упитао је иследник.

„Не, мој је брак потпуно сачуван“, одговорио је Леви.

Чудновато, а друге наводите на разврат?

„Као што сам рекао, наставља Леви. Ствар је сасвим проста. Мени лично није потребно да преживљавам неке авантуре, да би се везао за комунистичку ствар. Ја сам изграђен. Код мене је тај процес већ давно свршен. Слободна љубав је само оружје за распарчавање и ломљење грађанског друштва. Као и за задобијање нових присталица, нарочито међу омладином“.

Да ли ви поштујете јеврејске верске законе?, упитао је ново иследник.

„Апсолутно поштујем, гласио је одговор“.

Иначе убеђујете хришћане да је вера „Опијум народа“?

„И то је средство политичке борбе, одговара Леви. Јеврејска вера је чврста веза између свих Јевреја света. Јеврејство је као такво носилац комунизма, она је индиректно савезник комунизма и сваке интернационале. Из тога разлога ми комунисти сматрамо Јеврејску веру својим савезником. То није ништа нарочито,

већ сасвим обичан, добро прорачунати план“.

Ово је само један мали извод онога, што је пред преким судом у Ужицу, изјавио овај јеврејски циник. Али и оно је довољно да нам у пуној светлости покаже „схватање“, овог интернационалног олоша о породици као темељу наше друштвене заједнице.

Цео се културни свет згражавао пред комунистичким експериментима, које су болшевици извршили у Совјетској Унији. Доцније се то поновило и у Шпанији, где је крвави братоубилачки рат трајао годинама. Сваки покушај приказивања истине о овој злочиначкој мафији сматрао се код нас као претеран. Било је потребно да се исти експеримент изврши и на нашем националном телу Србије. Било је потребно да после изгубљеног рата, изгубимо и породицу, на чијем темељу почива држава и нација.

Потребно је било да нам у Ужицу један Јеврејин, болшевик отвара домове „слободне љубави“, да од наших сестара прави проститутке, да се цинично смеје нашим светињама: породици, вери и родољубљу, да би се за увек освестили, и видели шта значи поверавати своју судбину једној међународној банди злочинаца.

Радио-емисије за српске сељаке

Београдска радио-станица, сада у јеку пољских сезонских радова, посветила је нарочиту пажњу емисији за српске сељаке, која обухвата корисна предавања и упутства из свих грана пољске привреде, поред легот забавног дела испуњеног српском музиком.

Да би емисије биле што потпуније и да би сељаци добили што исцрпније поуке из свих грана пољске делатности, у емисијама учествују својим предавањима наши најистакнутији пољопривредни стручњаци: професори Пољопривредног факултета, функционери привредних министарстава и привредних установа, стручни познаваоци пољопривреде и нашег села.

Међу многобројним предавачима до сада су говорили: декан Пољопривредног факултета др. Михајло Градојевић, помоћник руковођа планске пољопривредне производње инж. Драгољуб Миловановић, професори универзитета инж. Властимир Ђорђевић, др. Танасије Митровић, Добросав Тодоровић, инж. Вукашин Тоскић и други, затим велики број водећих и теренских стручњака привредних министарстава и осталих пољопривредних стручњака.

После зимске битке на Истоку

Ако се чисто просторно посматра резултат зимске битке, долази се до закључка, да оперативно стање даје приближну слику почетка прошлогодишње немачке офанзиве, са преимућством осигураног поседа Крима и Керчког мореуза.

Али би било погрешно из ове просторне поделе стварати закључак за тренутно стање фронта оба противника.

Битка, која већ лежи иза нас имаће своје последице у будућности, последице које су више одлучујуће, него ли добитак или губитак у територији, што није од пресудног значаја. Оно што је од нарочитог и пресудног значаја, то је закључак једног ратног периода, који нам даје нов видик за престојеће догађаје.

Што се тиче вођства и борачког духа са немачке стране, о томе резултати битке говоре најречитије. Фронт је све учинио, залажући се до крајњих напора. Он се одржао и под условима, који су често јачи били од најјаче воље. Борбени полет и душевна превага немачког борца била је високо изнад противника.

Тамо где је требало отступати,

и то не само оне, које се заснивају на утакмици у производњи оружја и муниције. Неће се дозволити да бездушност битке материјала узме превагу, као што је то био случај прошле зиме.

Постоји доста сретстава и начина на расположењу: *изненадити непријатеља, довести га у непредвиђени положај, бити у својим мерама увек за корак унапред од непријатеља, — тако да не буде дорастао овој борбеној тактици, и онемогућити му отпор супротстављањем његових нагомиланих маса.*

Узалудни покушаји Совјета да за себе успоставе повољан положај на Доњцу, од нарочитог су значаја. Хитно довлачење многобројних формација са других делова фронта, на места битке, служећи се досада непосредном оперативном резервом, указује првипут, да и Совјетима *расположиве масе нису неисцрпне.*

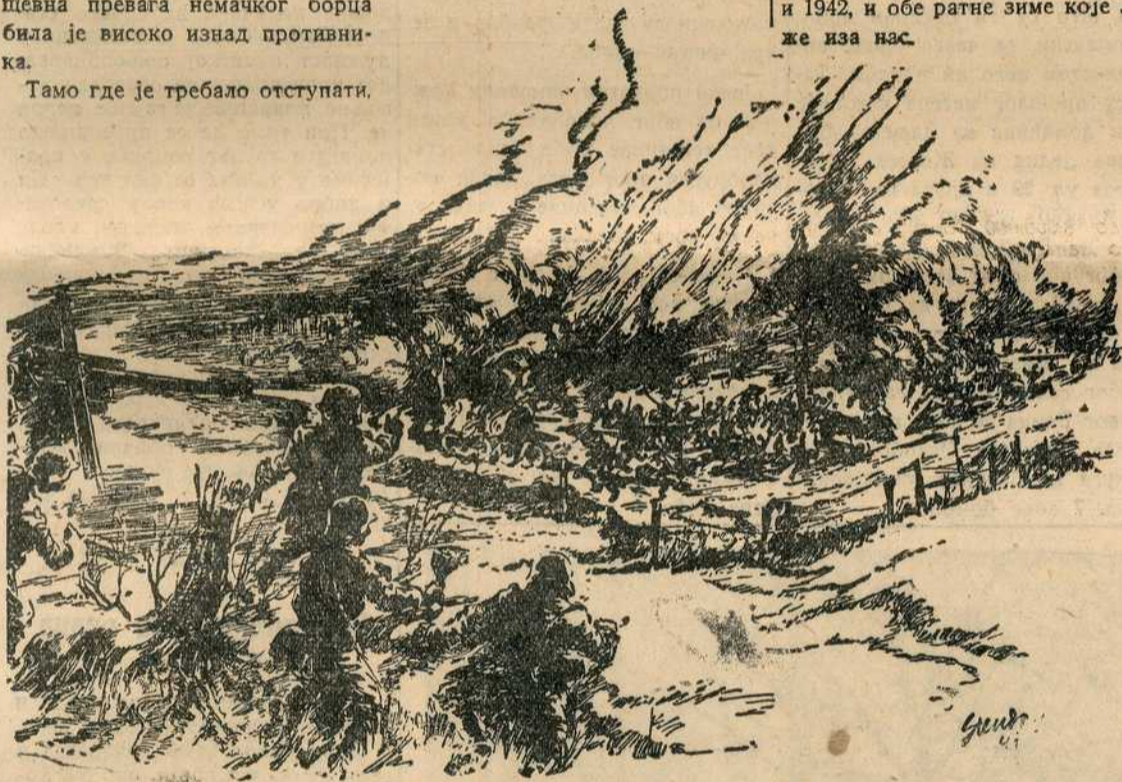
У вези с тим добијају нарочити значај подаци о необично великим губитцима са совјетске

рату наклоњена. Данас мисле другојачије.

Огромни руски простор ако је можда сметао, као и зима својом оштрином, она је исто толико шкодила и бољшевицима. Што се тиче богатства у људству, и ту је зимска битка показала, да се и ту мора повући граница, преко које се не сме ићи, ако се не жели да исквари читава нација.

Све то указује на слом совјетског ратног плана, заснован у класичном смислу 1812 године, и то по други пут. Нису се поновили услови, који су били довели до уништења „велике армије“ корзиканског освајача. Да би се то поновило, требало је маћи противника, који би изашао у сусрет московској стратегији зимског рата, „противник без еластичности одлука, који би сео у кола и возио против свих природних препрека“, како је то некад рекао Клаузевиц.

Пошто су потребне претпоставке отпале, није било простора за понављање догађаја из зимског рата године 1812. То су доказала два зимска похода, 1941 и 1942, и обе ратне зиме које леже иза нас.

ШТЕНДЕР (ПК): БИТКА ЗА ЈЕДНО СЕЛО

увећ се борило против огромне надмоћности непријатеља. Високи морал наших трупа на јужном делу фронта супротставио се свима почетним тешким неуспесима, све до тренутка пристизања свежих резерви, и одлучних мера једног дораслог вођства, које је нашло излаза из тешке ситуације.

Отпор на Доњцу, као и противнапад код Харкова и Бјелгорода, добијају тек тада у својој величини, када се узму у обзир догађаји који су им претходили.

Оперативна способност, борбеност и тактика Совјета није се одржала на висини. Њихов напад на средњем и северном делу Источног фронта, и поред одличних комуникационих сретстава и масовног сакупљања борбених снага за напад, није показао очекивани успех, што претставља горко искуство совјетског ратног вођства.

Совјети ће, што се претпоставља, повући одговарајуће закључке, док ће њихов противник са своје стране наћи сретства и пу-

страни, нарочито код њихове пешадије. Они нам дају сигурност, да је зимска битка, маколико она била по губитцима делимично тешка и за нас, ипак довела корак ближе *изједначању обостране бројне јачине.* Та надмоћност непријатеља у људским масама, и делимично у борбеним оруђима непријатеља, било је оно што нам је спречавало очигледну превагу. Отпадне ли та сметња, много шта ће се од самог себе манифестовати.

За Совјете погрешке њихове зимске офанзиве постале су, предмет велике главобоље. Исто онако као некадашња царистичка Русија, и бољшевичка држава веровала је у природно чудо, рата године 1812.

Тројство: огроман простор, руска зима и неисцрпно богатство људског материјала, требали су да буду меродавни и за садашњи рат, као и за постављене циљеве. За време почетног успешног напредовања совјетских армија, непријатељ је поверовао, да су му та сретства и у овом

И ми смо морали учити, да би дошли до данашњих сазнања. Али оно што смо сазнали, то је можда најбитније од позитивних сазнања овог зимског похода. Ми знамо данас, да рат против овог противника не само да подлеже законима изванредних прилика у источном простору, ми знамо још много више. Научили смо да водимо рачуна о овим законима, и да се по потреби и сами њима служимо. Постало нам је јасно, да један овакав рат захтева потпуну снагу целог народа, искључиво уперену на циљ крајње победе.

Није никаква случајност, да је час увођења тоталног рата у Немачкој пао баш у мутне дане, на почетку 1943 године.

Ми не тврдимо, да су догађаји ушли у своју завршну фазу. Али смо уверени у оно што су нам догађаји прошле зиме показали, а то је: да нам и према овом најљућем непријатељу не изостаје успех, када му се, са одмереном смелашћу супротставе отпорност и пожртвованост.

Бољшевизам и религија

Марксизам као социјално-економска идеологија, непријатељ је сваке религије. Он није само против њене спољне форме, црквене организације, него на првом месту у основи пориче суштину религије, веру у Бога. Марксизам као филозофска доктрина, која полази од интегралног дијалектичког материјализма, који без дискусије одбацује идеалистичко начело у еволуцији стваралаштва кроз историју, не може а да не буде у основи у супротности са религијом, као идејом чија је мисао водиља управо тај идеализам. Кулминација ове супротности долази до изражаја у паролу „Религија је опијум за народ“.

Зато је свака религија, а нарочито хришћанска, најопаснији противник марксизма. Зато марксизам као доктрина сматра религију доктрином која може да га уништи. Отуда борба коју комунизам води са религијом, борба до истребљења. Бољшевици су преко својих претставника признали, отворено и без увијања, да је уништење религије основни задатак бољшевичког програма. Довољно је само потсетити на речи једног од идеолога комунизма, Бухарина: „Вера у Бога, каже он, јесте одблесак гнусних земаљских односа“. Стаљин је у више наврата такође оштро нападао цркву и веру сматрао као великог непријатеља комунизма. Чувена је његова изрека да је „његова вера комунизам“. Вођ и оснивач бољшевизма такође је много писао и говорио против вере. Лењин је писао Горком у новембру 1913 године: — „Свака помисао на Бога већ је убиство. Бог је одвратан леш, па ма и добро опрани и очешљани, као што је ваш“.

Али званичан став бољшевизма према религији, а тиме и оправданост и разлог борбе с њом, можда је најбоље изнео први комесар за народну просвету у Совјетском савезу, Луначарски, када је изјавио: „Ми мрзимо хришћане и мрзимо уопште хришћанство, јер хришћани проповедају љубав и милосрђе према ближњима, што се противи начелима бољшевизма“. И заиста, у овоме је цела суштина борбе коју бољшевизам води против религије. Они се међусобно искључују. Јер, религиозно васпитан човек носи у себи осветљана начела и правила о моралу, која сматра као откровење божанске силе и зато су она за њега непромењива. Супротно овоме, за марксисту морал је релативан. Бог не постоји, него само вечна материја, која се мења и чије промене одређују живот како природе, тако и човека. Сав свет, и органски и неоргански, потиче од једне те исте врсте, дакле једног истог је порекла. Разни облици добили су свој изглед само еволутивним путем, путем поступне промене кроз које је врста у свом развоју прошла. Пошто, дакле, све зависи од материјалних услова, то је и сазнање човека, кад је човек до њега дошао, материјалне природе. А будући да је и морал духовно сазнање човека, то је и он такође продукт материје. Материја је дакле основа свега и за све. Она је пак подређена, као што смо рекли, сталној промени. Према томе, када се основа мења, мењају се, природно, и сви њени производи, као што је нпр. морал, као и уопште сви правни, политички, религиозни, уметнички и други појмови, који уствари нису ништа друго, до „надградња“, како их марксистичка теорија научно назива, над материјалним темељем. Другим речима, кад се промени темељ, пада и градња над њим, па се подиже нова.

Ова, на први поглед логична теорија, неоспорно да је за многе врло примамљива. Али ако се само мало дубље размислимо о њој, видећемо да нам она не даје убедљив и задовољавајући одговор ни о циљу, ни о смислу, нити о пореклу живота на земљи. Сигурно је да слобода не може бити сам по себи главни циљ људског живота. Исто тако као и здравље, она је само сред-

ство које обезбеђује могућност живота. То потврђује сам живот. Колико је било људи у свима временима који су уживали потпуну слободу, па су ипак патили или чак и вршили самоубиство, јер нису имали идеала. Кад пак та иста теорија тврди да је живот процес једне и вечне материје, не каже, баш ништа друго, сем обичне фразе. Јер шта је то материја? Одакле је произишла? Ко ју је створио и у каквој намери? Пошто не признаје да га је створила нека виша сила, човеком ограниченом разуму несхватљива, онда излази да се случајно појавила. Али, ако се прими да је живот постао случајно, онда како се може говорити о неким законима и реду који регулише тај живот? И чиме се ти закони доказују? И дали тада живот има какву вредност и какав циљ? Зар има смисла да се човек бори, диже револуције, производи вредности и добра, ствара робу, што све по учењу марксизма претставља главни животни циљ човеков?

Заиста, та теорија мора сваког човека који има здрав разум, пре или после да доведе до крајњег и безизлазног песимизма, ако га уопште од ње не одврати. Најзад, када та иста теорија лаконски тврди да нема Бога, она нам опет тиме ништа не објашњава. Она покушава да нам то објасни овако: „Свет је уређен тако и све се у њему збива према таквим чврстим и непромењивим природним законима, да је мењање натприродне силе, Бога, у његов живот апсолутно непотребно“. Ако је свет тако савршено створен, онда је то најбољи доказ да га је створио савршен Разум, Бог.

Када материјализам, дакле, одбацује веру, он ипак у основу своје науке ставља такве тезе, које се могу примити само вером, чак још више, вером у чуда и чудеса. Разлика је само у томе, што су чињенице у које верују хришћани ипак логичне и нису противне природи. Натприродне су само, али не и противприродне док су материјалистичка чудеса апсурдна и супротна и логици и природи.

Ето због чега се вера, у првом реду хришћанска, и комунизам искључују. И све то зашто? Да би се револуцијом изградно социјално-економски поредак комунизма у коме је „главна намена човека и смисао његова живота да ствара материјалне вредности и производи робу“ и ништа више. — Јер чему иначе служи та упорна борба против религије, ако не остварењу баш овог и оваквог поретка? Са хришћанином то не иде, јер он носи у себи сасвим супротно гледање на свет од материјалистичког. Потребан је дакле „нов“, арелигиозан човек, ослобођен непотребног и штетног баласта религије“.

Данас већ чињенице говоре да је тај интернационални атеизам, који је за прошлих двадесетпет година, не бирајући средства све чинио да Бога истргне из душе руског човека, претрпео пораз. А његов пример, пример руског човека, који је за све ово време служио као предмет за експериментацију, најбољи је, најекспланативнији. У томе лежи трагедија материјалистичког учења и његове практичне форме, комунизма. А наука Христова победиле груби бољшевички материјализам.

С. М.

ЕВРОПСКИ ПРИВРЕДНИ ПОТЕНЦИЈАЛ У ПЛАНСКОЈ САРАДЊИ

Познати немачки часопис *Zeitschrift für Politik*, у свесци од месеца марта, доноси неколико занимљивих студија, актуелних есеја и приказа из економског, политичког и научног живота савремене Европе.

Тако, у уводнику под горњим насловом, Антон Рајтингер разматра проблем Европе као политичког и привредног центра света и на основу конкретних података указује, које су све могућности њеног бољег развоја у будућности.

Још при прелому прошлог у наше столеће, Европа је, како је познато, претстављала духовну матицу и материјални центар света. Још за Бизмарковог времена говорило се о „концерту европских сила“, а тај „концерат сила“ опредељивао је и претстављао и целокупну политику света. Ово значење о вредности европског континента изменио је прошли светски рат. Осиромашена, разорена, упропашћена, Европа је са својих око десет милиона погинулих и преко стотину милијарди ратних дугова кренула у сусрет својој дезинтеграцији. У односу према америчком и азиском континенту, она постаје све немоћнија и, доследно, пада у све већу политичку и економску зависност од многих привредних и политичких центара у свету, да за релативно кратко време понесе обележје обичног географског појма.

Рајтингер на основу чињеница доказује да, ма да просторно најмања међу континентима (— Европа заузима четири и по милиона квадратних километара, дакле, по простору једну четвртину Северне Америке, седмину Африке и половину аустралијског континента са његових свега 10 милиона становника —) ипак је неоспорно најнасељенији и најинтензивнији у привредном погледу обрађени део света.

Са становништвом од око 400 милиона душа надмашује све остале континенте, а према томе располаже и највећим људским радним потенцијалом. У производњи житарица, меса, масти, шећера, кромпира допринос Европе је јачи од северо-америчког. Тако на пример, у просеку од пет година, жетва континенталне Европе, укључивши запоседнуте руске области, у односу према северо-америчком континенту изгледала би овако: за жито 150 милиона према 115 милиона т., месо 11 и по према 8 милиона тона, масти 4 према 3 и по милиона тона, шећер 7 и по милиона према 2 милиона тона и шта више и кромпир 157 према 12 милиона тона.

Исто важи у пољопривредној и сточарској производњи, тако да се мишљење о европској скупности и ограничениости на овом пољу производње може да сматра застарелим и нипошто не одговара стварним чињеницама.

Да би се европски континент учинио што независнијим од осталих, писац указује на велике могућности које постоје у погледу интензивирања пољопривредне производње, нарочито у Француској, на Истоку Европе и Југоистоку.

Еманципација жена на црној берзи

Прошли месец донео је на београдској црној берзи праву еманципацију жена. Као да су одлучно решиле да и на том пољу делатности не застану и за мушкараца.

Док се раније учешће жена на црној берзи у главном ограничавало на скупљу препродају дувана, сада су се оне уплеле у крупне шпекулације. Заиста, откад им је Управа државних монопола смањила следовање дувана упола, пред трафикама их је све мањи број. Може се рећи да се углавном своди на оившу кућну послугу и на врло мали број најкорелијих пушачица.

Жене су однеле најкрупније казне

Али, на другим пољима шпекулације жене прошлог месеца не само што су далеко превазиле досадашњи број и досадашње врсте пословања, већ су над мушкарцима однеле првенство. Неколико најкрупнијих кривци и најкрупнијих казни пале су на жене.

Највећа изречена казна, која је изнела 100.000 дин. и 30 дана затвора пала је на једну жену, бакалку Паулину Рајковић из Римске ул. 1, о чијем је драстичном и несоцијалном случају већ писано. Она је безочно закидала следовање својим уписаним муштеријама, па је ишла чак толико далеко, да је и деци закидала вишак следовања у пиринчу.

Другом казном од 50.000 дин. и 30 дана затвора кажњена је такође једна жена, Иванка Арко, трговац из Борисављевићеве ул. 50, због недозвољене продаје кромпира, пасуља и лука.

Још неколико жена ухваћено је у крупним шпекулацијама. Тако је са 15.000 дин. и 15 дана затвора кажњена Јелена Станковић, месарка из Војводе Степе ул. 227, због говећег меса, а са по 15.000 дин. и по 10 дана затвора Госпава Бајић, домаћица из Поп Лукине ул. 26, због шницле и гулаша, и Марија Милошевић, домаћица из Багрдана, због текстилне робе.

Гостионичарке не заостају за гостионичарима

Већ смо раније истакли да су београдски гостионичари почели да врше многобројне шпекулације са јелом и пићем. Ни жене у тој бранши нису хтеле да застану, и тако је кажњена са 10.000 дин. и 10 дана затвора Зора Карабаревић, гостионичарка из Цара Душана ул. 54, због порције јела и вина. Поред ње кажњене су мањим казнама једна гостионичарка из Цара Душана ул. 34 због ракије, једна из Поенкареове ул. 7 због паприкаша, једна из Карађорђевог ул. 21 због вина, једна из Др. Кестера ул. 2 због неистичања цена и једна са Вилиних Вода због алкохолних пића.

Млекарке су раније биле доста чести гости берзијанске листе. Сад, у колико се прередује млеко, у толико се прере-

ђује њихов број. Прошлог месеца кажњена је свега једна, из Доситијевог ул. 37, и то не због млека него због јабука.

Пиљарице сразмерно следећу броју својих мушких колега. Пошто се број ових на црној берзи прошлог месеца смањио, смањило се и број пиљарица. Кажњене су свега три и то због сувих шљива, лука, кромпира, јабука, свињског меса и млека.

Раднице је данас доста тешко наћи за неки посао. Могу се понекад наћи на црној берзи, где се баве недозвољеном продајом и скупом препродајом. Тако је прошлог месеца кажњена једна радница из Краљице Марије ул. 10 због сендвича, једна из Босанске ул. 11 због кајзерница и једна из Краљевића Марка ул. 7 због проје.

Домаћице су се провредиле

Наше домаћице постају врло вредне. Поред домаћинства почињу да се баве и другим рентабилним пословима. Штета само што су ти послови црноберзијански, те често уроде више штетом него ли плодом. Тако су прошлог месеца кажњене једна домаћица из Вајева због шљива, једна из Жоржа Клемансоа ул. 29 и друга из Бако-на Авакума ул. 49 због меса, једна из Борисављевићеве ул. 29 због кобасица, једна из Церске ул. 93 и друга из Краљице Марије ул. 43 због сендвича, једна из Живка Давидовића ул. 33 због саламе, једна са Гундулићевог Венца 66 због проје, једна са Булевара Ослобођења 9 и друга из Гаврила Михајловића ул. 7 због бомбона.

Једна продавачица из Војводе Богдана ул. 48 кажњена је због продаје чешљева без одобрених цена.

Међу кажњенима налази се и неколико сељанки из околине Београда, које су продавале испод руке кајмак, сланину, суво месо и млеко.

Од случаја до случаја

Док се велика већина мушкараца на црној берзи бави продајом и препродајом артикала који су тако рећи саставни део њиховог редовног пословања, има и мањи број оних који раде од случаја до случаја оним што им падне шака, само да се што више заради. Међу њима има највише радника, који су дошли до погрешног закључка, да је боље шпекулисати него ради. Тако је прошлог месеца кажњено 13 радника због недозвољене продаје свињског меса, гаса, сена, ђумура, штру-дле, цигарета, семенки, бомбона, дрва квасца и препродаје биоскопских улазница. Поред тога кажњени су један фарбар и један чистач обуће.

Један приватни чиновник кажњен је због чоколаде а други због текстилне робе, један стаклобрусач због меса, један ко-чијаш због пилећине и један ученик због колача.

Може се рећи да су се заиста родили под несрећном звездом један продавац новина из Јатаган Мале који је кажњен због куповине саламе, један чиновник из Дринчићеве ул. због куповине намирница и један шофер из Сазонове ул. због размене робе.

Обавезно уништавање штеточина

Чавке, свраке, вроне и њима сличне птице, претстављају озбиљне штеточине за усеве. Због тога је Министарство пољопривреде и исхране наредило обавезну акцију уништавања ових птица на целој територији Србије. Тамањење има да се обави рушењем њихових гнезда и уништавањем јаја и младунаца, и то одмах у пролеће, после полагања јаја. Окружни начелници одређиће тренутак за почетак акције на територијама својих округа. Тада ће сваки сопственик земљишта бити дужан да на свом имању уништи гнезда, јаја, односно младунце штетних птица. На општинским и градским земљиштима ову акцију извршиће општине. Свако неизвршење наредбе биће кажњено, а уништавање гнезда извршиће се о трошку сопственика.

Повећање производње алевих паприке

У Министарству народне привреде одржана је конференција по питању обезбеђења алевих паприке за потребе становништва Србије. Конференција је утврдила да је досадашње производња алевих паприке у Србији и Банату апсолутно недовољна за подмирење наших потреба. Потребно је засејати у Србији око 850 хектара, да би се произвеле довољне количине за српско становништво. Стога је стављено у дужност планској пољопривредној производњи да обезбеди довољне површине за гајење паприке. При томе ће се првенствено помагати гајење паприке у крајевима у којима се она већ гаји и добро успева као у срезовима: лесковачком, нишком, моравском, параћинском, алексиначком и јасеничком.

Највећи део семена већ је обезбеђен, а Главном савезу српских земљорадничких задруга стављено је у дужност да набави још око 2500 кгг. семена. Исто је тако предвиђена евентуална употреба обичних млинова и за млевање паприке у колико би се за то указала потреба.

Пригодна грла оваца и свиња

Министарство пољопривреде и исхране набавило је ових дана, у циљу унапређења овчарства и свињарства у Србији, око 500 комада оваца и око 500 свиња. Грла су уступљена по сниженој цени појединим бљим одгајивачима.

Цигаја овца, која се одликује од осталих домаћих раса већом тежином, бољом каквоћом и већом количином вуне, показала се као добра овца за све равније и плодније крајеве у Србији. Уступањем пригодних оваца појединим одгајивачима створиће се нека врста центара за производњу пригодног материјала, који ће се даље ширити. Тиме ће се обезбедити одгајивачима већа корист од оваца, него што су имали до сада.

Набавком свиња мангалица, које су доста распрострањене у Србији, допринеће се побољшању и још већој распрострањености ове расе, која се до сада показала као најбоља за производњу масти.

Министарство пољопривреде и исхране намерава да набави још изван број оваца и свиња у Банату, које би се уступиле на употребу одгајивачима округа пожаревачког и шабачког.

Коза Бечка општинске економије на Бајици ојарила је четири јарета (Снимак „Српски народ“)

Утакмица мора и ваздуха

Главни фронт рата, Источни, и даље спава. На том фронту удавила се у болшевичкој крви и пролетњем благу зимска офанзива Совјета. Како је сада тачно установљено, Совјети су изгубили код Орела 150 хиљада војника, код Харков—Бјелгорода — 50.000, западно од Курска 50.000, у Доњецком базену 100.000, код Стаљинграда 300.000, на Кубанском мостобрану 120.000, код Иљменског језера 150.000, код Ладошког језера 25.000, у борбама на Украјини 250.000. Са губитцима на другим секторима Совјети су изгубили 1.500.000 војника у бијених на бојишту. Преко 3 милиона је било рањено. Код таквих цифара са правом се поставља питање да ли може Совјетска Унија са њених 100 милиона становника да води офанзиве сличне оној зимској? Да ли има за то људе, кад је од 21 новембра 1942 до 20 марта 1943 изгубила толико војника.

У истом раздобљу Совјети су изгубили 12.000 тенкова, 3.763 авиона и неколико хиљада топова.

Тешкоће око успостављања борбене снаге црвене војске нису једине тешкоће против којих мора да се бори совјетска влада. На пример, устанак у Азарбејџану ствара велику опасност за саобраћајни пут преко Ирана, а у исто време даје и пример другим слободољубивим племенима у Совјетској Унији.

У Ирану је проглашено опсадно стање. У вези са немирима и у другим земљама Блиског Истока, све до острва Кипра, чије становништво захтева ослобођење од британске тираније и присаједињење Грчкој држави, — може се рећи да се ствара фронт Блиског Истока: народи Блиског Истока устају против британо-америчко-совјетске окупације.

Тај нови фронт у Азији је само у почетку. Други азиски фронт, на индуско-бурманској граници, не може никако да се опорави од „енглеске болести“ рахитиса. На захтев Чан Кај Шека Енглези су прошлог децембра предузели „велику офанзиву“ снагама 14 англо-индуске дивизије. Она је два месеца полако напредовала према Акиабу, борећи се против сасвим малог јапанског одреда. Акиаб није могла да заузме и зауставила се. Јапанци су послали један одред преко брда Аракан. Тај одред није могао да одржава везу са својом позадином преко дивљег терена, али он је смело ишао напред док није загрозио позадинске везе Енглеза. Онда је 8 марта почео јапански противнапад 60 километара северно од Акиаба. Једна непријатељска група је била сатрвена. 16 марта Јапанци су потукли две британске бригаде 50 километара северно од Акиаба. 25 марта прешли су на заплеењеним чамцима реку Мају, затим су прешли брдо Мају и избили на обалу Бенгалског залива. Енглезима је била отсечена отступница, и остатак њихове „офанзивне војске“, 6 бригада, била је ових дана уништена. Њен командант генерал Квиндиш био је заробљен и подлегао је ранама.

Тако се бедно завршио Вавелов „бурмански поход“, о коме се тако много и тако свечано писало у децембру. Сада је Вавелов заменик генерал Алан Хетли изјавио: да бурманска офанзива није била замишљена као велика офанзивна подухват, већ само као једна епизода у одбрани Индије.

Ово повлачење британског главнокомандујућег са пропагандистичких висова у понор признања британске немоћи је веома симптоматично. Оно значи да чункиншка Кина нема шта да очекује од енглеске помоћи.

У Кини се настављају операције чишћења важних подручја од чункиншких одреда. Од фебруара ове године наопамо било је 2.093 борбена сукоба између јапанско-нанкиншких трупа и чункиншких јединица. То нису била какве битке, јер је у њима погинуло свега 13.883 првена Кинеза, али сам број тих битка

приказује да се јапански поход претворио у полициске рације. Чункиншка Кина престала је да буде ратни непријатељ, а постала је злочинац против националних интереса кинеског народа.

То се види и по томе што је велики број интелектуалаца, генерала и официра прешао са чункиншке стране на нанкиншку, прешао је на страну националне владе. Та влада је добила сада могућност да створи војску од 500.000 војника сврстаних у 42 дивизије.

Та војска ће помоћи даље операције Јапана против Чункинга. Тиме ће још знатно смањити терет кинеског похода. Додуше, тај терет није сада много тежак. У горепоменуте 2.093 битке Јапанци су изгубили 285 војника. Са таквим губитцима операције могу да се настављају без великог предомисљања.

И манџурски народ прелази ка још приснијој сарадњи са Јапаном. Посета премијера министра Тојо манџурској престоници допринела је појачању војног блока између Јапана и Манџука. Манџуку је добио сада сопствени генералштаб, а с тиме и могућност развоја сопствене, суверене оружане снаге.

Тојо је говорио о блоку једне милијарде становника Источне Азије. Он је у свом говору пред провинцијским гувернерима јапанске државе нагласио да ће ова година бити најглавнија година садашњег рата и да ће судбину јапанског царства одлучити чињеница какве снаге може да стави у дејство јапански народ.

О тој снази непријатеља Јапана говори са страхопоштовањем. Тако, на пример, чункиншки лист „Хсин-Мин-Пао“ објавио је ових дана чланак у коме опомиње Британоамериканце да не потцењују јапанску снагу, јер би то била кобна и катастрофална погрешка.

Прочуо се и други глас који је говорио о истој теми. Бивши главнокомандујући холандске флоте у Источној Азији адмирал Хелфрих, који сада борави у Аустралији, дао је претставницима штампе једну веома песимистичну изјаву. Према њему, Јапанци изграђују сада један циновски стратемски систем, који се протеже од Рангуна, у близини Индије, до архипелага Трук, у Каролинској групи северно од Нове Гвинеје. Али тај положај неће бити за одбранбену службу, већ напротив. Јапан се неће задовољити одбраном и биће активан и офанзивно борбен. Адмирал Хелфрих је убеђен у то да Јапанци имају довољно снага за активност и у то да Британоамериканци немају снага за такав начин разговора. Он каже да не може бити речи о неком походу према Токију или неком другом подухвату, јер је Јапан веома јак. И он ће бити још јачи, јер, вели адмирал Хелфрих, „време ради не за Британоамериканце, већ за Јапан.“

Као једна мала илустрација том тврђењу служи чланак у „Тајмсу“, који побива верзије о тобожњој исцрпљености јапанске трговачке флоте. Неозбиљна америчка пропаганда је тврдила да Јапан оскудева у пловном парку, услед ратних догађаја. „Тајмс“ сматра да Јапан нема довољно тонаже, али не због ратних догађаја већ зато што изградња источно-азиског простора поставља јапанском пловном парку све огромније задатке. Али нигде се није могла приметити несташница тонаже на јапанским ратиштима у Пацифику или на Индиском океану. На пример, у луци Рабаул извињачи су видели нагомилавање пароброда који се цене на 300.000 тона. Јапанска трговачка флота није имала готово никаквих губитака у овом рату, и зато је саобраћајна снага Јапана нештоштењена.

Не би се то могло рећи за флоту јапанских непријатеља. Од почетка борбе код Соломонских острва, тј. од 7 августа 1942 године до скорањше битке код острва Флориде, која се одиграла 7 априла ове године, Американци су у југозападном Пацифику

изгубили 111 ратних бродова, а 43 брода су била оштећена. Потопљено је овде 37 пароброда, 9 оштећено. Јапанци су у току ових 9 месеци изгубили 21 ратни брод, а имали су штете на 35 бродова. 15 њихових бродова је потопљено, а 17 оштећено. Дакле, Американци су изгубили 200 псена, а Јапанци 88.

И у ваздуху однос губитака на ратишту југозападнoг Пацифика је неповољан по Американце. Сједињене Америчке Државе су изгубиле 1.614 авиона, док су Јапанци имали губитак од 485 авиона. Разумљиво је да таква слика рата у том делу света највише забрињава земље које се налазе на том ратишту. Аустралија и Нова Зеландија опет захтевају од Америке и Британије што већу помоћ. Нарочито буни Аустралијанце чињеница да америчке ваздушне снаге у Аустралији нису довољне за заустављање евентуалне јапанске офанзиве. А што се тиче америчких трупа, које су дошле у Аустралију, њихов квалитет не улива поверење ни највећим аустралијанским ентузијастима пријатељства са Америком.

Ко би могао да сматра америчке трупе за добру војску, када се она вежба не за борбене радње, већ за ситне гангстерске акције. Чувени амерички часопис „Лајф“ објавио је ових дана низ фотографија, у којима приказује шта све морају да науче амерички војници када се упознавају са „ратном вештином“. Илустрације приказују начин како треба распорити трбух непријатељског војника оштром камом, како га треба угушити клавијском жицом или како треба, скочивши на леђа, коленом му преломити кичму.

Пре 150 година један војсковођа „дивље Европе“, генерал Суворов је учио: — Војник није разбојник. Сада „нацистичкованија земља света“ Северна Америка претвара своје војнике у разбојнике. То неће помоћи Американцима да добију рат.

Ово постаје очигледно чак и за паметније људе у британоамеричком табору. Сада је председник аустралијске владе Кертин изјавио да је пацифичко ратиште — ратиште пропуштених америчких могућности. Оно што је пропуштено у рату не може да се надокнади. Американци су изгубили рат на Пацифику.

Британоамериканци су изгубили рат на Атлантику. То се види из писања лорда Уинстера, који је ових дана објавио један веома оштар чланак у енглеској штампи. Он напада британски адмиралитет, што је почет рат у оптимистичком уверењу да подморничка опасност не може бити исто тако велика као у претходном рату. Међутим, подморничка опасност укочила је све стратемске покрете Британске империје и претворила њену стратегију у тактику борбе против подморница. У тој борби Енглеска је, према мишљењу лорда Уинстера, доживела најтеже поразе. Лорд предвиђа у току наредних шест месеци неверо-

ватно тешка искушења, јер ће Британија морати да и даље подноси последње грешке адмиралитета које је та институција правила у претходним годинама рата.

О значају подморничког рата адмирал Реџер рекао је пре неки дан: „Подморнице цепају нерве Британије на океанском простору“. Пошто немају снаге, ни могућности, да зауставе Деницову офанзиву подморницама, Британоамериканци покушавају да се реванширају ваздушном офанзивом, против италијанских, немачких, француских, белгиских и холандских градова и села.

Са великим гнушањем прати културан свет развој британоамеричке терористичке делатности против земаља које су се бориле на њиховој страни почетком овога рата. Белгија је у борбама 1940 године изгубила 7.000 војника. У британоамеричком нападу на Анверс она је изгубила 2.000 војника. То је британско-америчка „захвалност“ за жртвовање тих 7.000 Белгијанаца, који су својим животима дали могућност да се бар један део Енглеза укрца у бродове код Денкерка.

Ова британоамеричка ваздушна офанзива пропраћена је огромном рекламом. Говорило се да је у Есену до темеља уништено 100% Крупових фабричких постројења. Међутим, британски министар ваздухопловства Синклер је ових дана признао да је уништено свега 15% тих постројења. У ствари није ни толико, јер је ваздушна одбрана Есена невероватно јака. Не помаже непријатељу ни покушај летења на огромној висини. Ових дана су немачки ловци ступили у борбу против Британоамериканаца на висини од 9.000 метара и оборили су већи број тешких бомбардера и 5 Спитфајера.

Министар Гебелс је у свом говору у Есену карактерисао суштину садашње фазе рата. Британоамериканци нападају из ваздуха и постизавају извесан материјалан и моралан успех, јер се последње нападе осећају одмах. Немци нападају непријатеља на морима, али резултат тих напада становништво Британије не примећује одмах, већ га осећа доцније, осећа га у смањењу следовања и у поразима британоамеричке војске. Међутим, последње подморничке офанзиве су много значајније него последње ваздушних напада. И зато немачки народ подноси жртве у потпуном убеђењу да ће подморничке акције сломити снагу и дух непријатеља, а да непријатељска ваздушна акција неће пољубљати дух Немачке.

Штавише, Немачка је добила сада огромно духовно појачање: народи Француске, Белгије и Холандије, увиђени у црни вео због британоамеричких напада на њихову територију, солидарису се са немачким народом у његовој борби против непријатеља Европе. Та солидарност обезбеђује победу Европе, победу Тројног Пакта.

М. Војновић

У СЕВЕРНИМ МОЧВАРАМА И У ЈУЖНОЈ ПУСТИЊИ - УВЕК ИСТИ

Имали смо прилике да разговарамо са два немачка војника. Један је дошао са југа, из страшне афричке пустиње. Други је дошао са севера, из страшних мочвара покривених шумама. Један — из жутог пакла, други — из зеленог пакла.

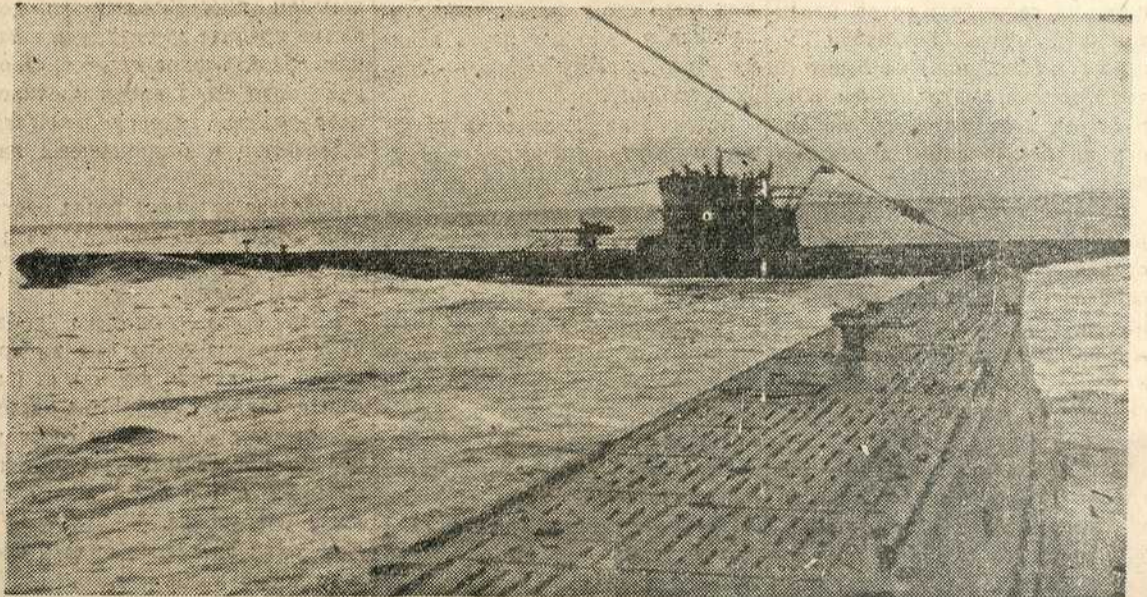
Један прича о бескрајности пустиње, о пределима где се човек губи, јер се не може оријентисати у једнообразном, једноставном пејзажу, састављеном од песка и камења. Други прича о непрегледним шумама, у којима човека чека опасност на сваком кораку, јер скоро не постоји копно, већ само баруштине без дна, у којима тону људи, и стока, и машине. У тим баруштинама тону и друмови, који се постепено спуштају под воду и нестају.

Један прича о страшној жежи по дану и о несносној хладноћи по ноћи, о океану песка, где човек не може наћи воде. Други говори о неподношљивој запару у мочварским шумама, пуним милијарда мушица, о страшном смраду те воде, о летњој врућини и о мразу преко 30 степени у зимским месецима.

Један прича о непријатељу, о војницима Индусима, Пољацима, Југословенима, Чеснима, деголовцима, жиродрвцима, Американцима, ћути само о Енглецима, јер их нема на фронту. Прича о тешким борбама, о надмоћности немачких најмодернијих тенкова „Тигар“, о „штукама“ и о немачкој артилерији са којом се не може такмичити ниједна артилерија Ајзенхауерове шарене војске.

Два војника са два посве различита ратишта, са два различита света, али су једнаки. Једнаки у свом сазнању да се боре не само за спас своје отаџбине, већ и за добро целе Европе. Једнаки су у војничкој свести која их води кроз најогорченије борбе против непријатеља и против елемената, а која их одушевљава на највеће подвиге.

То су речи војника који су се одликовали на бојном пољу и који су добили највећа одликовања за своје јунаштво. Они су нам причали о свим доживљајима својих трупа, само нису ништа рекли о себи, о својим подвизима. Они су величанствени и у својим подвизима и у својој скромности.

Страх и трепет Атлантика

(Foto: Belgrader Bildagentur)

Како је постала Аграрна банка

Зеленаштво и наше село

Једно од најтежих економских зада у послератним привредним приликама, које су и саме биле иначе нездраве, јесте зеленаштво, лихварство. Поремећаји у привредном животу нашег народа, који су дошли са ратом, спремиле су и приуговорили су земљиште за ову велику злоупотребу и недопуштено користолубље у кредитним односима. Требало је и остало је само то, да држава као политичка организација заједница не пружи лек противу тога, не уведе превентиве, и не пропише санкцију за деликте ове врсте, па да се ова отровна биљка бујно развије и ухвати дубоког корена са својим сисалицама и пипцима у народном телу.

То нежељно стање баш је и наступило. И, зеленаштво у свима својим облицима и видовима развило се и завладало. Нарочито и особито оно је после рата пленило као најбољу жртву наше опустошено и необновљено село и нашег простодушног сељака.

Ту, у селу, појавили су се и први облици зеленаштва, одакле му је и име дошло (давање зајмова на још недорастао и незрео зелен усева, често чак још и незасејан).

Али под тим појмом не разуме се данас само давање зајма на зелен усева, већ давање зајма, кредита у опште под несразмерно великим интересом — каматом.

Најчешћи је облик зеленаштва давање жита за храну оскудној сиротињи под условом, да се после жетве врати у двогобој количини. Поред тога један се део узима у надницама, у раду, а све се осигурава меницом без датума, при чему врло често и двоструком меницом!

Слично нешто чини се и са обавезама за другу робу, за стоку и томе подобно.

Но најобичнији и најтипичнији начин зеленаштва, онај управо најтежи и најгори јесте зеленаштво у претераном интересу на позајмљени новац по меници. Ситне мале банке у провинцији наплаћују далеко већи интерес од 12 и 14%, — оне солидније и боље обично 24% без тзв. „провизије“ и других трошкова, а оне несолидне 36—40, 50% без „провизије и других додатака. А кад се каже, да у банци „нема новаца“ онда се иде главном члану управе, односно оном који има највећи број акција, па се добије готов новац али под „малим“ интересом сто пара (тј. 50 п. дин.) на банку (5 дин.) месечно, што износи 60% годишње или још чешће по динар на банку или 120% годишње.

Како се сматра да меница није увек довољно осигурање за овај сељачки дуг, јер је било спорно да ли је меница допуштени облик за сељачко задужевање (пошто јој је првобитна намена за трговачке послове), то се узимају негде дупле менице без рока и претварају се у документа довољна за кривичну одговорност дужника. То се постиже тиме, што се дужник принуди, да лично сам потпише писмене жиранте без њиховог одобрења! Тако испада да је осигурање два пута увеличани дуг, у

који је и интерес унесен унапред, јер је дужник свестан, да ће за фалсификат или у апс, ако ту такву меницу пусти на протест суду.

Велико интересовање за решење питања пољопривредног кредита сељачког изазвало је у прошлој години једну врло велику агитацију чак по неки пут и несолидну са разним предлозима, на које се у суштини није тако озбиљно мислило.

Та акција изазвала је једну реакцију у питању и оног дотадањег сељачког кредита на менице. То је имало за последицу, да је сељаку у банкама ускраћиван и дотадањи кредит, онакв каква је.

То опет дало је повода зеленашима, да сем меница за дуг узму и непокретност, земљу било у тзв. рем, у рем до исплате дуга, било да се изврши чак и пренос тапије на поверноца до исплате.

Зеленаши су стекли велику способност у изигравању закона

Томе они нису штедели ни § 471. грађ. суд. поступка који је, осигуравајући сељаку 5 плуга земље био још једини чувар нашег села од бескућништва. Да би се овај параграф изиграо обично се вршила трампа, где је дужник за бољу земљу добијао исто толику или чак и већу површину горе, лошије земље. Или се и тих последњих пет плуга одузимало од дужника под видом закупа, кирије за дуже време од 24 године.

Са злоупотребама зеленаши нису имали граница. Они су на срнули и на имања малолетника, које су трампом лишавали добре очевине.

Зеленаштво је овако почело да црпи сву економску снагу сељака, да он на напредак своје куће и унапређење његовог газдовања не може ни да помисли. Јер све што привреди односи зеленаш. Он тако живи и ради за интерес и камату зеленашку. Он је вечити дужник и економски роб зеленаша. Остајући поступно и без земље — имања, постаје бескућник, пролетер, паупер, несрећник.

Природно је да овакав његов економски положај нагриза и његову душу и срце па чак и његов урођени осећај родољубља. Пробој солунског фронта са великим фанатизмом наше храбре војске имао је порекло и у тој срећној чињеници, да је сељак имао своју земљу, макар она била и само пет плуга велика. Имао је своју кућицу — своју слободу.

Зеленаштво је дакле филоксера, паразит који исцрпљује економску снагу нашег сеоског народа и црв који стварањем бескућника подгриза и стабло наше државе.

Настаје питање шта је ефикасније: да ли мере директно противу зеленаштва као таквог или поправком, стварањем солидног кредита сељачком народу.

Изгледа, да је на зеленаштво као једно велико друштвено зло потребно применити и једну и другу меру. Али је несумњиво да је јаче средство у сузбијању зеленаштва отклањање узрока него кажњавање. Другим речи-

ма: место казне зеленашу, потребно је дати повољан кредит сељаку.

У тој најтежој дилеми и кризи економској дошла је иницијатива за Привилеговану аграрну банку, која има да пружи јевтин и повољан кредит сељаку и да му омогући да обиђе и избегне зеленашке понуде и канце.

Привилегована аграрна банка дошла је, да без дугачких програма стварно помогне сеоском народу и раскине ропске ланце економски подјармљеном задуженом а често и презадуженом сељаку.

Оснивање ове банке претставља један веома значајни догађај и једну нову епоху у животу нашег народа. Она је дошла да помогне баш у дванаестом часу, онда кад је наступао ропац...

И она ће помоћи, уверен сам, сем ако не буду кредити недовољни, а процедура око добијања кредита много бирократска. Основа је, у колико се види, добра.

Нарочито повољно примљено је у пројекту допуштење да и раније Земљорадничке задруге свију облика ступају у сарадњу са овом новом огромном кредитном установом.

Да би међутим нови кредити могли да ликвидирају старе зеленаше и дугове сељачке, потребно је да они послуже и у првом реду овом циљу. Нарочито и особено ваљало би повести акцију противу задуживања на луксуз, јер, на жалост, у много случајева дугови су прављени ради свилених чарапа и свилених гајтана. Не би нико могао имати ништа противу лепшег па чак ни луксузнијег облачења нашег сеоског света, али ако се то чини дугом и то несолидним, мора се против тога устати свим силама.

Аграрна банка мора водити и контролу дужника као и о облику и врсти њиховог задужења, јер није редак случај, да се неки задужењу ради подизања великих зграда несразмерно скупо ценити и великих према имовини.

Али акција ове врсте припада, по природи самог посла, организацијама преко којих се кредит и дели, то су Земљорадничке задруге.

Ту, у том послу, пропаганди штедне и разумног задужења, имају Земљорадничке задруге да докажу и покажу да су дорасле њиховој културној мисији.

Њихов рад у народу на економском просвећивању уз довољне кредите за раздужење нашег презадуженог сељака, створиће ново боље стање и отклониће услове, који су помагали зеленаштво и осиромашење народа.

Казне за зеленаше после овога неће доћи ни до примене, ма да их треба прописати и увести у најтежој форми.

Ново боље економско доба, коме Аграрна банка има да послужи као главни фактор, са циљем потпуног ослобођења од зеленаштва, донеће собом сеоском народу пораст његове привредне моћи, његов бољи живот са више благостања.

А, живи ли сељак, онда и цео свет добро живи.

Др. Милош Радосављевић
„Наше село“ 1929

Околина Београда претвара се у плодан повртњак

Живот Београда добија сасвим нову оријентацију, а град, нарочито његова околина, сасвим нову физиономију.

Ма да је наша земља готово искључиво пољопривредна, ретко се који београђанин раније занимао пољопривредом, па чак ни толико, колико је редовно и уобичајено у осталим великим градовима земаља које нису пољопривредне. У тим западним градовима врло често, уместо ружних и прљавих периферија, постоје читави квартави лепих и чистих малих кућица, окружених баштицама, у којима становници града проводе по неколико часова дневно обрађујући из задвољства и због своје физичке хигијене парченце сопствене земље.

Београд свега тога није имао. Данас је то друкчије. Београђани, поучени искуством, опет се враћају земљи, најбољој хранитељици. Чак у самом граду, на сваком слободном земљишту, између блокова кућа, становници Београда сами обрађују земљу, а око Београда ничу све нови и нови обрађени повртњаци, који ће великим делом обезбедити будућу исхрану.

Београдска општина највише чини да би њени грађани сами извукли из земље све оне многобројне плодове које нам она благородно пружа. Преко своје Управе за градску економију и вртове и преко Пољопривредног радног одбора, Београдска општина је на путу да од целе непосредне околине Београда створи један огроман и угледан повртњак, који ће бити у стању да задовољи све потребе града у поврћу, тој важној, а данас у несташици меса основној животној намирници.

У том циљу извршено је недавно, између осталог, припајање Жарково атачу Београдске општине. Другим речима, досадашње село Жарково постало је предграђе Београда. Тренутно Жарково није променило своју физиономију, са својих 600 сеоских кућа и око 4.000 становника. Једино је Жарковачка општина постала Одељак Београдске општине. Али, несумњиво је да ће Жарково убрзо променити свој изглед, јер ће постати ужим центром једног огромног повртњака од неколико хиљада хектара, који ће обилно снабдевати Београд свима повртарским производима.

Београдска општина добила је 600 хектара земљишта у Макишу, што ће бити искоришћено ове сезоне, јер 200 хектара Општина већ обрађује у својој режији, са 400 радника, а остало је уступљено у обраду разним установама и приватним лицима. Земљиште које је приватна сопственост обрађују сами сопственици.

Захваљујући овогодишњем по-

вољном пролетњем времену, без поплава и претераних киша, у Макишу је добијено 2.200 хектара обрадивог земљишта. У будуће то земљиште биће обезбеђено од воде помоћу пумпи.

Заузимањем и схватањем Београдске општине несумњиво је да ће и Жарково много добити припајањем Београду. Тачно је да је то доста богато село, са великим бројем лепих зиданих кућа, које по свом унутрашњем уређењу, удобности и чистоћи не заостају, па чак и превазилазе многе зграде уже београдске периферије. То своје добро стање Жарково је до сада заснивало на млекарству. На пољу сточарства жарковчани су се у главном посветили гајењу мунје стоке, а близина града обезбеђивала им је добро и сигурно уновчавање њихових производа.

У осталим гранама пољопривреде видимо исту појаву као у многим другим нашим местима и крајевима, а то је недостатак планске производње и нерационално искоришћавање земљишта. На жарковачким њивама гајила се у главном пшеница и кукуруз, уместо поврћа за исхрану великог града и пиће за исхрану сопствене стоке.

Последице тога су данас доста тешке, јер се број стоке знатно смањило, а преостала грла, слабо храњена, једва успевају да дају минималне количине млека. Поред тога нема уређаја за сипрање сточне хране, па ни довољно сецкалица, а просторије за стоку су примитивне, нехигијенске и неуређене. Ове године Жарковчани се већ полако сналазе и велики број домаћина набавља семе сточне репе.

Разумевања које за све те проблеме показује управа Београдске општине даје основа уверењу, да ће се за кратко време питање пољопривредне производње у Жаркову рационализовати и знатно побољшати, од чега ће имати велике користи само Жарково, а исто тако и Београд, као најближи и искључиви потрошач жарковачких пољопривредних производа.

И на остале периферијске крајеве Београда широко се протегла делатност Београдске општине на пољу пољске привреде. Пространо Бањичко брдо, које је некад било пушта ледина и војничко вежбалиште, данас се претвара такође у велики повртњак од 32 хектара, на коме се већ сеје и сади најразноврсније поврће. Општински расадник на Вождовцу у погледу расада задовољава општинске потребе, а поред тога знатне количине развојног повртарског расада биће стављене на расположење грађанству.

Земљиште на Ади Циганлији, око 40 хектара, такође се искоришћава за ливадске траве и сено.

Анафалетски течајеви у нашим селима

Неписмене сеоске девојке — њих двадесет и пет — похађале су и са успехом завршиле петомесечни анафалетски течај, одржан школске 1942/43 године при Народној основној школи у селу Жабару, Срез поцерски, Округ шабачки. Наставник течаја била је г-ца Милица Д. Поповић, учитељица. Слика претставља девојачку народну ношњу из тог краја, која је постојала у времену пре балканских ратова, а која је сада најчешће готово потпуно ишчезла, те се може ређе видети и то обично само на извесним народним приредбама, свечаностима и сликама. (Архив: „Српски народ“)

Ђубрење воњака

ЗА УСПЕХ ВАШЕГ ПОВРТЊАКА

Црви и трешњала

Да би воће добро, редовно и обилно родило, неопходно је потребно да се врши и редовно ђубрење воњака, које је наш пољопривредник до сада веома заостављао, ма да је воћарство и раније представљало једну од најрентабилнијих грана пољске привреде. Вубрење воњака је у толико лакше што се врши првенствено стајским ђубретом, то јест оним којим пољопривредник може данас у свако доба располагати.

Ђубрење воњака врши се само потпуно угорелим стајским ђубретом. Најбоље је за лаке и топле земље говеђе ђубриво, за хладне и влажне коњско, а за суве и топле свињско. Мешано ђубре је пак погодније за сваку врсту земљишта. Исто је тако добра и осока разблажена са 2 дела воде, а свима воњака нарочито прија ђубрење компостом. Јагодастом воњу највише користи људски измет помешан са плевом или дрвеним струготинама.

Креч је неопходан сваком, а нарочито коштичавом воњу, и њега мора бити у земљи бар 1 до 2% да би воће могло напредовати и доносити плод.

У оскудици стајског ђубрета може се на подесним местима вршити тако звано зелено ђубрење сејањем по воњаку трава богатих азотом, као што су махунасте биљке, које се заору плитко пошто порасту око 5 сантиметара. Вубрење кречом такође је врло потребно растурањем од 1.000 до 1.500 кгр. креча на један хектар.

Храњиве састојке из земље упијају најситније жилице, које се налазе на ивицама корена. Због тога ђубрење не треба вршити уз само стабло, већ отприлике на један и по метар растојања у кругу, испод ивице круне.

Има више начина за ђубрење воњака. Најједноставнији је растурање стајског ђубрета по целој површини воњака, који се затим заоре. Вубрење се врши у јесен, преко зиме и у пролеће.

Ђубрење под мотику врши се посипањем ђубрива око дрвета у кругу, у обиму круне, па се затим плитко прекопа и затрпа.

За ђубрење у бразде ископају се око дрвета у обиму круне јаркови дубоки од 10 до 20 сантиметара, у ширини ашова, и у њих се ђубре закопа.

За ђубрење течним ђубривом, осоком и људским изметом, ископа се више рупа око пола метра дубоких у обиму круне, у које се сипа течна ђубре, по 2 до 3 литара на квадратни метар земљишта. На песковитом или добро окопаном земљишту довољно је разлити течна ђубре у обиму круне, пошто ће сама земља да га упије.

Лаке, растресите, шљунковите и камените земље треба ђубрити у пролеће, а воћке које добро понесу добро је ђубрити још један до два пута, у мају и јуну.

За добар успех поврћа и принос повртњака креч је један од најважнијих састојака, јер претставља основну храну повртарских биљака. Пошто је сваком пољопривреднику немогуће да располаже кречним земљиштем за повртњак, а пошто с друге стране биљке у току узраста исцрпљују у великој мери креч из земље, кречење повртњака постаје неопходно ако желимо да добијемо од њега онај највећи принос, који у данашње време треба да постигнемо у интересу народне исхране.

Примера ради навешћемо, да у току свог узраста кромпир, засађен на површини од 100 квадратних метара, утроши 9 и по килограма креча, бели купус око 4 кгр. и четврт, црвени купус око 3 кгр., пасуљ према сортама од 700 грама до 1 кгр. и 280 грама. Ако биљке немају довољно креча њихов развитак биће у толико гори, а принос све слабији, готово никакав. Док ће многи то приписивати временским приликама, било суши или влази, у ствари кривица ће бити до недовољне количине креча у земљишту.

Просечна потрошња креча у повртњаку рачуна се на 6 кгр. за један ар. Према томе очигледно је да и земљиште које је по својим природним особинама кречно, после дужег гајења поврћа на истој површини може да изгуби креч и да се испусти, у ком је случају додавање креча такође неопходно.

Креч не само што је непосредно потребан повртарским биљкама, већ он поправља уопште и подиже особине земљишта. Креч помаже растварању у земљи хране која се тешко раствара, неутрализује киселине, помаже стварању угљене киселине и азотних соли. А остала ђубрива у ваједини са кречом дају најбоље резултате.

Креч треба растуриати по земљи у јесен или зиму, а најдоцније почетком пролећа, пре заоравања, или прекопавања. Ако кречење не може да се обави сваке године, онда је потребно бар сваке друге, а неопходно је да се врши сваке треће године.

Пикирање и сађење расада

Има поврћа које се одмах сеје на стално место, на земљишту где ће се усев произвести до сазревања, као на пример кромпир, пасуљ и др. За већи део поврћа треба прво произвести расад, па га пресадити на стално место, а извесне врсте поврћа траже још и пикирање, то јест једно или више пресађивања пре коначног сађења на стално место. У колико се пресађивање и сађење боље и правилније изведу, у толико ће дотично поврће дати бољи принос.

За вршење пикирања у отвореним лејама треба бирати облачан дан, или га обавити увече, да се услед сунчане топлине расад не би осушио. Расад у леји претходно залије, као и место где ће биљке да се пресаде.

Пикирање треба да се врши што раније, чим време дозволи,

кад младе биљке добију 2 до 3 листића, а то је отприлике 3 до 7 дана пошто никну.

Расад се вади из земље. Одатле се преноси у сандуцима до места за пикирање. Садиљком се у земљи избуши рупа за сваку биљку и спушта се у њу све до лишћа, пошто се претходно скрати сржња жила. Око биљке земља се добро сабије. Растојање између биљака треба да буде редовно 6 до 8 сантиметара, а нешто веће, највише до 10 сантиметара, за патлиџан, лук и краставац.

Пикиране биљке добро се залију, да би се земља што боље уз њих приљубила.

Могу се вршити и два до три пикирања, између којих треба да прође 10 до 15 дана.

Сађење на стално место врши се кад биљке одрасту. И за овај рад треба бирати облачан дан, или обавити га увече, а најбоље пред кишу, у колико је то могуће. Пре спуштања у земљу врло је добро да се корен и жиле уквасе у раствору свежег говеђег ђубрета, глине и воде, јер ће се боље примити. Корен и жиле треба орезати, а исто тако и лишће ако се сувише развило. Сађење се врши дубоко, чак до доњег лишћа. За бушење рупа употребљава се садиљка, а у влажној земљи може да се врши и прстом. Око засађене биљке земљу добро приљубити, а затим обилно залити и по могућству посути сувом земљом, да би се влага што боље сачувала.

Велике штеточине повртњака

Повртњаци често много страдају од роваца, или мрмака. То је мала животињца дугачка

свега 2 до 2 и по сантиметра, која готово цео живот проводи под земљом, у подземним гнездима и ходницима изривеним отприлике на 10 сантиметара дубине. При томе ровац подгриза или пресеца нежније биљно корење, а веће или кртоласто корење, као код кромпира, цвекле, мркве, першуна и тако даље буши и нагриза. Штете за повртњаке могу бити веома велике.

Ровац је мрка с доње стране и по крилима жућкаста буба. Земљу рије предњим ногама, које су врло снажне и проширене као лопатице. Највише се појављује у влажним, ђубровитим, хумусним и лакшим земљиштима. Једна женка снесе од 200 до 300 комада јаја, из којих се за 2 до 3 недеље излегу млади ровци и убрзо крену у своје штетне подземне походе.

Борбу противу роваца треба предузети одмах чим се појаве и то сретствима предострожности и непосредно.

Пошто ровци највише воле да се задржавају у ђубрету, треба на првом месту уклонити ђубриште из близине повртњака.

Ровци не трпе јаке и загушљиве мирисе. Због тога је добро на улазима у ровове палити сумпор или катран. Могу да се проналазе и ходници, да се пресеку јамама и укопају лонци у које ће ровци упадати. Исто тако могу се у ходнике сипати извесне количине петролеума и машинског уља, па затим већа количина воде. Од уља и петролеума ровци ће напустити ходнике и побећи. При том их треба хватати и уништавати. Најзад, врло је добро копати дуж ходника док се не наиђе на гнезда, па их уништити заједно са јајима и младим ровцима.

Спанаћ и зеље у пролеће

После дугих зимских месеци проведених без свежег поврћа, свако рано зелено поврће претставља праву благодет за тржиште и благотворно утиче на организам. Стога сваки повртар треба да се потруди, како би што раније изнео на тржиште зељасте повртарске биљке које брзо и рано сазревају за потрошњу. То су на првом месту спанаћ и зеље.

Спанаћ претставља нарочито добру и здраву храну са великом садржином гвожђа. Пореклом је из Азије, а у Европу су га пренели пре 4 века Арапи, код којих је сматран краљем поврћа. Име спанаћ потекло је од арапског назива „себанаш“, а задржано је код свих европских народа.

Код нас искусни повртари могу да производе спанаћ преко целе године избором погодних sorti и заштитних мера у току лета и зиме. За рану пролећну производњу сеју се летње сорте спанаћа у пролеће, у априлу месецу. После тога може да се сеје за летњу производњу по двапут месечно, све до септембра. У јулу се сеје за 6 дана, а стасава за седам дана.

Спанаћ успева на сваком плодном баштенском земљишту. Не-

посредно ђубрење му прија, али боље је претходно ђубрење, да не би повукао непријатан мирис.

Може да се сеје смачице и у јулу. Сеје се на редове. У првом случају иде пола килограм семена на један ар, а у другом око 250 грама. Семе треба заграбуљати и засејати. Пикирање је корисно.

Влага спанаћу прија, те је заливање веома корисно, али гако да се земља залива а не биљка, и да се обавља ујутро или увече.

Познији, летњи спанаћ треба бранити од јаког сунца помсћу вура или завеса пободених и копља, или га садити поред густо посејаних високих биљки, као што су кукуруз, сунцокрет, конопља, сирак и друге.

Као међуусев може се добро гајити између усева који доцније стасавају, као патлиџан, купус, карфиол и тако даље, кад кад се сеје и на њивама заједно са пшеницом.

Питомо зеље такође стасава рано у пролеће. Сеје се од априла до јуна. Ниче за 4 до 5 дана. Да би се добио расад за један ар земље треба посејати 20 грама семена на два квадратна метра површине, а може и да се сеје одмах на стално место, по 50 грама семена на један ар.

Један велики непријатељ наших трешња, тог укусног и раног воћа, појављује се обично почетком априла, да би се затим задржао све до јуна, наносећи трешњевим плодовима огромне штете. То је мала трешњева мува, дугачка свега 4 до 5 милиметара, сјајно црне боје, са жутиим пегама и сјајним крилима. Извесних година те мале штеточине претстављају праву најезду, и тада је тешко наћи трешњу која није црвљива.

Трешњева мува слабо се крећу и већином бораве на лишћу и плодовима, најрадије са сунчане стране. Живе свега 20 до 30 дана, а за то време носе јаја у самим трешњевим плодовима, тражећи најзрелије. Мува пробуши кожицу плода и снесе у плод ситно јаје. После тога са мало желу дачног сока запуши рупицу, а 5 до 6 дана доцније у привидно здравој трешњи излегне се гусеница, која почиње да се храни меснатим плодом.

Гусеница се у плоду потпуно развије за 20 до 30 дана, то јест док плод потпуно сазри. Дугачка је око 6 милиметара. Заражен зрео плод обично отпада са дрвета на земљу. Гусеница га тада буши, излази напоље, забија се у земљу и претвара у лутку, из које идуће године опет излеће мушица.

Према испитивањима наших стручњака изгледа да трешњева мува најмање нападају ране сорте. Због тога се препоручује њихово гајење. Затим, све трешње треба обратити чим сазри и изнећи их из воњака. Са њима се износе и гусенице, те се тако спречава размножавање за идућу годину. Корисно је такође за време окопавања пустити у воћњак живину, која у земљи проналази и једе ларве.

Од вештачких сретстава за сузбијање трешњева муве препоручују се раствори са арсеновим солима и меласом или гликозом, и то на 100 литара воде 10 кгр. меласа или гликозе, 250 до 350 грама натриумовог арсенита и по 20 грама натриумовог бората и борне киселине. У један од та два раствора уквасе се прутини трешње и обесе у априлу месецу по један до два на свако дрво. Муве, тражећи храну, усисавају са њих отровну течност и угину.

Неки препоручују прскање воњака растворима арсенових отрова и меласом, први пут чим се мува појаве и други пут 10 до 12 дана доцније. Довољно је испрскати само неколико грана са сунчане стране. Међутим, постоји опасност да ови отрови допру и на плодове, те да изазову тровање код оних који их поједу неопране.

Најзад се препоручује и прскање воњака сваких 15 дана, по образовању плодова, раствором 2% натриумовог силиката са меласом.

Проблематика нашег драмског стварања

Поводом премијере „Оде воз“ од Д. Мишића

Ако се хтелo показати да наша савремена драмска производња не пружа дела за приказивање и тиме да се оправда немар према нашим живим драмским писцима, онда је стављање на репертоар Српског народног позоришта „веселе позоришне игре“ од г. Душана Мишића потпуно успело у томе смислу. Ако одиста у фијокама Народног позоришта или код познатих и непознатих драмских писаца нема ствари од веће књижевне и позоришне вредности, онда су оправдана објашњења што за две године обновљеног рада првог српског позоришта није било премијера домаћих драма од савремених писаца. Онда је цела ствар крупнија и дубља и поставља се цео проблем нашег српског драмског стварања.

Поставља се питање да ли можда уопште нашој словенској природи недостају извесне особине духа, смисао за архитектонику, који су првенствено потребни за драмско стварање. Познато је да и код највећих словенских писаца у извесној мери недостаје способност за композицију, конструкцију дела у њиховој тежњи за продубљивањем, запостављајући или не водећи довољно рачуна о форми, о извесним неизбежним законима и нуждама разних врста књижевног стварања. Можда ту треба тражити објашњење наше доста оскудне драмске литературе, без комада, који могу стати упоредо са делима стране литературе, док смо у другим областима књижевног стварања успели да достигнемо европски домет.

Можда зато и *Горски Вијенац*, који садржи све елементе трагичности не претставља једну трагедију у позоришном смислу речи, иако је оно дело нашег најдубљег књижевног ствараоца. Можда зато и *Коштана* Боре Станковића, која би требало да буде наша најбоља драма, само је једна од најбољих наших лирских песама наше словенске и балканске драме младости и љубави. А можда зато Јован Стерија Поповић и Бранислав Нушић показали су највише смисла за драмску конструкцију, јер у њиховим венама није текла чиста српска, словенска крв, која у своје бурном младалачком хуку пресеца дах и тражи одушке у кратким, згуснутим и силовитим лирским изливима. Наравно ми само овде постављамо ова питања не осуђујући се да на њих дамо коначан одговор.

С друге стране може се овај проблем нашег драмског стварања посматрати у другој једној светлости. Можда наш друштвени развој у свом наглom току, који прескаче етапе и није још нашао своју стабилност, можда тако једно друштво не пружа потребне елементе за драмског ствараоца. Можда је потребна извесна устаљеност у наравима једнога друштва, да би се формирали типови, које ће око уметника запазити и узети за материјал свога стварања. Можда је перспектива од сто година и сувише мала да се осети и схвати смисао највеће драме нашег друштвеног развоја, нагао и неприродан прелаз из једног патријархалног, недиференцираног дру-

штва у хаос и вртлог новог доба.

Чињеница јесте да тај моменат нашег друштвеног процеса, толико драматичан, није искоришћен, већ само донекле наговештен у извесним нашим књижевним делима. Можда наша интелигенција, школована на Западу, где је друштво било у другој фази свога развића са својим властитим проблемима, није имало очи да види велику драму нашег друштвеног збивања, кад се из задружног и патријархалног морала вртоглаво улазило у распрскавање индивидуалистичких атома. То робовање туђем духу, та копрена на очима наших ствараоца сметала им је да виде нашу стварност са својим узбудљивим сукобима, који су

је свакако да кад се утврде извесни недостатци, онда треба приступити њиховом кориговању и тражењу васпитних метода да се оне уклоне. Зато остаје отворено питање да ли су позвани фактори извршили ову педагошку мисију да окупе драмске ствараоце и да у сарадњи и експериментисању створе услове за бољу будућност српске драме. Напунити кућу, показати што већи биланс прихода не могу бити једини циљ једног позоришта који има пре свега високу уметничку и националну улогу и у редовним приликама, а које постаје права света мисија кад је једно друштво доживело крах и тражи путеве своје обнове и свога препорода.

Зашто на пример није оства-

драмског дела. Не улазећи у излагање свију сретстава који би ишли у прилог стварању бољих услова за драмску производњу, ми истичемо данас само ове моменте.

Покушали смо да овако дубље поставимо ово питање нашег драмског стварања поводом премијере *Оде воз*, претпостављајући да постоји иста добронамерност и жеља за подизањем српске драме код одговорних чинилаца за будућност српског позоришта као и код нас позоришних критичара, одбацујући одлучно сваку злонамерност или малициозност. Ради се само о једној компоненти нашег духовног и културног препорода, на чему сви морамо радити и доприносити имајући искључиво пред очима духовну величину и лепоту наше српске отаџбине. Посветили смо више редова самим питањима, који нам се намећу поводом ове последње премијере у Српском народном позоришту, јер сматрамо да су она важнија него само приказивање садржине комада и сцена његове вредности и игре глумца.

Јако нас је забринуло стављање на репертоар ове веселе игре, која нема ни књижевне ни позоришне квалитете да оправда своју појаву на првој српској сцени. Тешко је говорити и о експериментисању, које предлагемо, јер су недостатци ове комедије и сувише велики да би оправдали њено изношење пред овакву широку публику.

То је једна бледа нушићијада, без лакоће у дијалогу и сценске рутине старог мајстора. То је скуп мање или више познатих кафанских духовитости некијевно набацаних, често депласираних. Ту је и Нушићев воз из *Пута око света*, ту је и оно општинско дете, кога се сви одричу, ту је и његово бургијање по сваку цену без психологије карактера, без реалног приказивања једне средине.

Ту се не осећа ни мало Шабач, та метропола наших чивија са својом специфичном духовитошћу једне ситничарске загрижене чаршије, која је из свога економског благостања црпела неку надмоћност. Типови су и сувише овлаш додирнути и готово се губе у својој анонимности, док Шабач може да да много рељефније типове са својом трговачком традицијом и првим култур-

ним снобизмом код нас. Заплет који се развија због почетног неспоразума на станици није довољно оправдан и осећа се сва невештина пишчеве руке у његовом вођењу до расплета, који је и сувише натегнут и гломазан.

Мада глумачки ансамбл Народног позоришта уме често да да врло успела остваривања наше локалне средине са нашим типовима, овога пута није у тој мери успео, вероватно због слабих страна самога комада. Г. Божан Николић у улози богатог, гвождарског трговца Мике Јечменића није имао потребног достојанства и патријархалности. Г. Марко Маринковић са доста успешних момената, ипак у целини нишао је више него потребно у подвлачењу улоге. Г. Милан Поповић као младожења Рада и г. Јован Николић као кум Влада нису имали потребну убедљивост или су и сувише претеривали, као у другом чину, од кога су направили праву гротеску. Ако се не задржавамо на споредним улогама, г. Јован Гец у улози бакалина Јоце Пантића дао је од мушкараца најбољу игру.

Даме су биле боље, а нарочито игра г-ђе Ружице Текић пријатно је деловала. У погледу режије г. Милана Стојановића, која није успела да спасе комад, желимо само да приметимо да ларма и гужва на позорници не мора да значе динамичност.

М. М. Милошевић

60-ГОДИШЊИЦА БЕЧКОГ КЊИЖЕВНИКА

Бечки књижевник Курт Фрибергер навршио је ових дана 60-ту годину живота. Најпознатија Фрибергерова дела су: *Сивериншки сонети*, *Монолози у стилу барока*, *Баладе у стилу барока*, збирка новела *Сви путеви воде теби самом*. Осим тога је с успехом прерадио неке Коцбеуове комедије. Фрибергер је одликован Рајмундовом наградом.

ИЛИРСКО НАСЕЉЕ КОД ИНСБРУКА

Студентска заједница рада семинара за историју старог века на универзитету у Инсбруку ради већ од 1939 године на ископавању једног преисториског насеља на јужном делу Средњих планина код Инсбрука. Већ у првим годинама рада откопана је грађевина њиховог култа и једна велика дворана овог насеља која је свакако служила као место за окупљање. У непосредној близини ове грађевине за састанак и окупљање откривена је у лето 1941 године једна кућа за становање, према чијим значајним одмеравањима може да се наслути стан првака општине. Овога лета откопане су и остале просторије са врло импозантним остацима дрвеног намештаја из себе. Такође су откопане разне чиније са лепим украсима и разним предметима за свакодневну употребу. Као и већ у првим годинама ископавања откривени су и разни германски гробови из доба сеобе народа.

Г. г. Божан Николић и Марко Маринковић у комедији „Оде воз“

(Снимак: „Српски народ“)

потресали цео народни живот, који је био упућиван у негативном смеру.

Та немоћ да гледамо својим властитим очима светла нам се у сваком погледу, као што је можда и један од узрока што наша друштвена стварност није наша свога изражаја ни на нашој позорници. Иако смо били здрави и сирови са свежим, још не извитопереним инстинктима, наши писци трудили су се, мучили су се да третирају проблеме засићене еротике једнога дотрајалога друштва које је тражило одушке у болесно психолошким суптилностима или у перверзији чула. Тако су западњачки либерализам и индивидуализам, који су упропастили друштвену и националну намену уметности, негативно деловали уопште на наш књижевни развој, а нарочито у погледу драмског стварања.

Ако се уваже ове наше напомене о могућим узроцима оваквог стања наше драмске производње, онда наша критика и наши прекори добијају један начелан карактер, који не погађају ни једну управу нити коју личност. Али остаје да се испита да ли су установе и чиниоци, одговорни за стање позоришта код нас, одиста учинили све да привуку драмске писце, да им даду потстрека у њиховом стварању и могућности да из искуства црпу способност за стварање бољих деџа.

Основно педагошко правило

рен тај позоришни студио, који би био прави лабораторијум за експерименте наших драмских писаца, где би они на светлости рампе очигледним путем увиђали недостатке свога стварања и стицали потребно знање и вештину за сценску транспозицију драматичности, коју носе у себи. Реагирање публике, напомене критичара, упознавање изблиза са техничким могућностима модерног позоришта и условима режије могли би имати само позитиван утицај на стваралаштво наших драмских писаца. Место кабинетске усамљености, модерно позоришно дело мора бити резултат присне сарадње писца, режисера и глумца, који заједнички доприносе успеху једнога

З. СЕКУЛИЋ: ДРВОРЕЗ

Постављамо сваког на своје место

Др. Никола Ђорић

Пре 40 година, трудом Нове електричне штампарије, др. Никола Ђорић издао је у Београду књигу *Косово, епопеја о боју на Косову Пољу*.

И тако, на корицама ове једносмислене књиге, пуком случајношћу наша су се тренутно заједно два раздобља: косовска епопеја и с њом снови о одвод-

„Прослави, српска вило, струнама гусала мојих,
Дела и подвиге славних мужева, јунака твојих“.

Тим свечаним и успореним замахом почиње Косовска епопеја, дело о којем су похвално писали М. Мурко, М. Цар и други, али дело чијем се писцу, за смутно чудо, није хтело да дадне помена у званичној историји српске књижевности.

А дело по грани, по жанру, дело родоначално.

Др. Никола Ђорић (1859—1913) свршио је филозофски и медицински факултет, као млад човек објављивао је стихове у *Отаџбини*, *Србадији*, *Летопису*, 1893 штампао збирку љубавних песама, па затим објављује низ балада и романса као *Тешта*, *Смук*, *Дојне на Дунаву*, да би потом дао низ драма *Сликари*, *Везир Абоговић*, *Видосава*, *Кримка*, *Владислав*, *Краљ Угарски*.

Уз те оригиналне радове, значајног и одмереног дара, др. Никола Ђорић превео је у стиху *Расинову Федру*, *Шилерову Јованку Орлеанку*, *Гетеову Клавдију*, *Димитрија Лажног*, *Дебору*.

Године 1902 објавио је *Косово*, књ. I (остатак разасут по разним часописима), широко замишљена, широко изражена епопеја, с крепким језиком, валовитим ритмом, са савладаном историском и митском грађом, с визијама чија архаична свежина не уступа модерним романсираним историјама — *Косово*, усамљени, родоначални спев — читаво мало обогаћење српског модерног стиха.

Необјављено му је дело *Зидане Скадра*.

И тако, већ сам обим књижевног рада др. Николе Ђорића омишље на сразмере епопејског даха, најалост израженог у потпуно неепејска времена.

С народним песништвом блистао је и блиста непревазиђени јуначки спев, с Његошем фолклорне урвине драматског епа, па је онда из те широког рефлексионе реке, 1902 избио такозвани империјални хексаметар.

Није ствар у томе, што малени тамо неки народ на Балкану располаже таквим говорним шуморима, говорним звуковима да њихово воле мисаоно усложњавање опомине на интонације Илијаде, Енеиде; није ствар ни у томе што се и цигло једносмисленом снагом умножавања визија постиже збир праве приповедне епике; нити је, пак, некакво чудо што начело наследног идеализма остаје неокрњено пред навалима архаичних мотива. У свему томе др. Никола Ђорић снашао се људски, песнички.

По среди је друго нешто.

По среди су сјајне изражајне могућности оне песничке активности путем које су печални патос даљине, тишина нагонске

ној о успореној прошлости, и тај, ето, поменути електроводни агејс и с њим снови о доводној и убрзаној будућности; нашли су се видели и искра — етика и лирика.

Претставник модерне српске етике је др. Никола Ђорић.

мистике, крепост хришћанског хероизма, и овде још увек наследне врлине балканске епике — видели њено; по среди је постојанство не ширине поетичног замаха, већ ширине умујућег уметничког духа, коме као вечити премац стоји интуитивна, али често егзалтирана балканска лирика — искра њена; по среди је обнова, продубљивање, превазилажење те, ето, угашене наследне активности, како би, истина нешто позно, ал ипак доухујао, дивним дубом језичне ораховине, реванш оне fine, оне даровите, често омаловажаване, десетерачке свести, из чијег је лона потекла благородна приповедна епика, империјални хексаметар:

„И умни повија свод — ко гавран крила у лету.
Зелено поље када засенчи у првоме цвету“.

Епопеје нису само за епопејска времена, те потребном ширином ваља размишљати о нагонској и културној мисији, за смутно чудо запостављенога епичара др. Николе Ђорића, за смутно не весело чудо, угашене Косовске епопеје, скромног садруга циновске Илијаде, циновске Енеиде.

— 3.

Др. Никола Ђорић:

КОСОВО

ДЕСЕТА ПЕСМА

Пошто је мати ветрова Кошава свим силама покушала да омете српску војску на њеном путу за Косово, али јој то није успело, песник описује долазак Срђе Злопоглеђе и том приликом даје портрет ове легендарне личности, која је и после др. Николе Ђорића била врло често предмет надахнућа многих наших песника. (Видаковић, Д. Филиповић итд). Овај нас Ђорићев опис Срђе Злопоглеђе, својим издашним појединостима, и својом озбиљном интонацијом, донекле потсећа на описе из Илијаде и описе из Бијесног Роланда.

У том лагану и ноћ разхлађену земљицу смрачи
Од онуд планине војска с' остави да законачи.
После тегоба и јада сад је одмараг' се ласно.
Облаци минуше, месец засија пуно и јасно.
Плаво се небо чини два пута лепше и више,
Свежином животворном гора и дубрава дише.
Тишина блага као светиња нека се шири.
С планине лак поветарац мирисом лице пири.
Сладак и он опија војнике да потраже санка,
Те да се крепе за нове напоре новог данка.
Али док санак војску још и не загрли будну:
Тиха и свежа ноћ јој прилику показа чудну.
Силна јуначина нека, ко да из земљице ниче,
Створи се онде и поче кроз народ ко цин да промиче.
И одмах Милоша тражи, да војводу првога моли,
Да га у друштво прими и војеват' да му дозволи.

Чудан је јунак што се придружи Србима туна!
Чело јуначко му крије калпак од вучија руна.
Обрве густе и мрке му као но грива у лава.
С очију црних под њима сече те погледа страва.
Брци му дуги пали сваки на своје раме.
Брада му покрила прса до првих луца доламе,
Занста, како се пева, и не да је приповест гола:
Као да држи у зуби јагње од године пола.
Преко одела носи опаклију тешку курјачку,

НЕПОЗНАТИ ЈАША ТОМИЋ

ПОЗНАЈМО ИХ!

Око њих је тамјан гор'о и вења,
И њине славе, хорила се јека,
Изгледаху ми надземна створења,
Јер ја их гледах, гледах — из далека.

Приш'о сам ближе... промену се стање,
Друга ми мис'о у груд'на се буди,
Зачух им речи, промерих им знање,
И тада рекох: — Обични су људи.

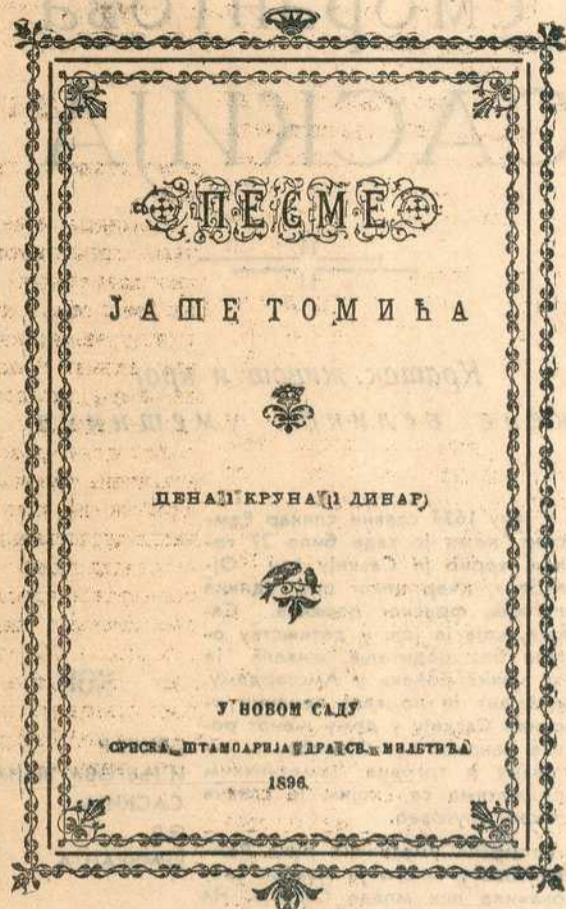
Још ближе приђох, што сам мог'о ближе,
— Човек се само по делима суди —
И кад сам вид'о, што им крију груди,
Вид'о сам и то — да нису ни људи.

Када се погледа писано дело Јаше Томића, данас, двадесет и једну годину по смрти, а осамдесет седам од његовог рођења, изненађење не долази од ретко значајне енергије овог великог српског националног политичара који се је одликовао духовитом оштроумношћу и беседничким даром. Изненађује оно што је тако мало познато у делу Јаше Томића, или нимало познато, оно што је Томићев политички лик наткрилило, такорећи бацило у засенак и по чему је потомству готово непознат. То је — поезија! Да, Јаша Томић није био само борац на политичкој трибини, један од вођа свог народа који је храбро еволуирао од социјализма Маркса и Либкнехта до — Милетића. Јаша Томић је био обдарен приповедачким и песничким радом.

Од 81 објављеног рада за живота, две књиге су стихови, четири приповетке, две романи, једна драма, а остало расправе и студије из филозофије, религије, политике, економије, историје и других научних области.

У посмртним рукописима је нађено још 15 необјављених списа. Међу њима је у стиховима *Црна поноћ* и драмска три-

НАСЛОВНА СТРАНА
„ПЕСАМА“
ЈАШЕ ТОМИЋА

логија *Краљевић Марко*; роман: *Од земних дубина до звезда*; приповетка: *Једна праведница*; драма: *Сеоба у бајку*, затим студије итд.

Своје песме Јаша Томић је објавио у две збирке, 1879 и 1896 године. Наравно, као велики политичар Јаша Томић је у поезији могао бити готово искључиво сатиричар. Он је и кроз стихове — дискутовао, расправљао, поучавао. То је поезија лишена ларпурларсистичке чистоте и красоте, али је за то обдарена једном благородном тенденциозношћу, која није само гола вербалност. Када се читају *Песме* из 1896 осећа се писац: јака душа која не познаје никакве куле

од слововаче већ говори просто и убедљиво, „од срца срцу“ о проблемима, који су у датом времену у центру интереса најширих слојева народних.

Јаша Томић није писао за антологије. Бар се у њима до данас није нигде нашао ниједан његов стих, а никога од градителја таквих „меродавних“ књига и не помиње као песника. Па ипак, сматрамо да ту разноврсност Томићева талента треба колико-толико спасти од заборава у име његове величине. Нека би и само једна песма Томићева имала трајнијег сјаја, било би довољно да се сме мирно рећи: био је и песник.

Епопеја о боју на Косову Пољу

Сабљу о пасу има двадесет педи дугачку.
Сабља је сва у кора од суре курјачке коже,
Ал' јој се вредност по златном балчаку ценити може.
Тешки му топуз виси о седлу са десне стране:
Седморо једва што дижу баца он лако, тенане.
Дуго три човечја боја коље на раме прислања,
Облица није од мишице, која га баца, тања;
Врх му од челика љута свикнут у крви да грезне:
Зарђан, да се окупа у њој, и сада му чезне.
Украша никаквог чудан јунак на себи не носи;
Једино орловим крилом за калпаком, што се поноси.
Ништа не мари што је, ретко без јада и рана,
Одн'о седамдесет седам до сад јуначких мегдана:
Ипак челенке за то носити није му мило;
Једино орлово крило над калпак њему се свило.
Оклопа грдан не носи нит кациге нити панцира,
Нити на ногама шина нити на лицу визира:
Снажна га рука боље од гвожђа од ударца чува:
Ко се усуди на њ, ко тресак са неба га згрува.
Коњ му је много већи од свију других и јачи.
Колико јунак оружјем, толко он копитом тлачи.
Медвеће руно му снагу циновску целу покрива,
Али му скривити неће плацен са ока жива.
Нити је знаоцу правом, због чудна одела и грозна,
Тешко да праву вредност коњицу силноме позна.
Мањ да га буни чудни накит о седлу убојну.
Десно је топуз тешки прикачен коњицу гојну,
Лево пак тудум вина прислоњен носи уз рамо,
Да му на рахатну путу не криви ни тамо ни амо.
Сам јунак добро вино као да ценити знаде,
Јер га не цицка за цело на коњицу тек бадаваде.
Цела се задиви војска јуначини чуднога строја,
Који се тако много љута зажелио боја.
Сваки се њему и силном његовом парипу чуди,
Али му нико не мисли ни зајру чудну да куди.
Ценећи пак по оружју и топузу страшног јунака,
Познаде сваки и колко је његова десница јака.

Рембрантова САСКИЈА

Кршак живош и крај

Жене великог уметника

У јуну 1633 славни сликар Рембрант, коме је тада било 27 година, верио је Саскију ван Ојленбурх, кћер неког претседника општине, фриског порекла. Саскија, која је још у детињству остала без родитеља, живела је код неких рођака у Амстердаму. Рембрант је по свој прилици упознао Саскију у дому њеног рођака Хенрика ван Ојленбурха, антиквара и трговца уметничким предметима са којим је славни сликар друговао.

Бесмртна уметничка рука Рембрантова у много је махова овековечила лик младе Саскије. На првом месту треба поменути чувени цртеж сребрном крижуљом који се сад налази у Берлину, на коме руком великог мајстора стоји забележено да је он то «иснимио Саскију којој је тад била 21 година», и то «на дан 8 јуна 1633, трећег дана по нашој веридби».

Слика своју жену

Овај цртеж као да нарочито верно и изразито одаје ведре, нешто мало грубе црте младе Саскије. То се може рећи и за неке њене доцније портрете. Сузећи по њима, мање је верно, шта више нешто усиљено и извештачено, сачуван Саскијин лик у чувеној слици која се сад налази у Дрезденској галерији слика, а на којој је Рембрант претставио своју супругу где седи пред обилним доручком.

Треба одмах напоменути да ова Рембрантова слика није била првобитно намењена јавности, већ више «домаћим потребама». Тим вернија својој природи и изразитија изгледа нам Саскија (као модел за устрепталу Данајску кћер) у цртежу рађеном 1637 који се налази у Ермитажу. Али најимпресивнија Саскијина слика неоспорна јесте «слика са црвеним каранфилом» (налази се такође у Дрезди).

Ту слику почео је Рембрант да ради 1641, годину дана пре Саскијине смрти, а завршио је коначно тек после њене смрти. Као год што је шаролики колорит ранијих Саскијиних слика уступио место једнобојној хаљини загасито црвене боје са мрклом марамом положеном преко ње, тако се овде смирује и њена чисто женска појава: главу је нешто мало нагла у страну, преко лица јој лебди неки упола детињски-стидљив и женски благ израз; руке држи неусиљено и неизвештачено — једну преко груди, док друга држи црвени каранфил; широка хаљина прилагођена потребама бременитог тела. Тога лета Саскија је родила мушко дете.

Пре тога је Саскија са Рембрантом имала троје деце која су сва помрла још у првим годинама живота. Приликом овог четвртог порођаја било је компликација од чијих се последица Саскија више није опоравила. Почела је нагло да вене и преминула је 14 јуна 1642.

Ако ћемо по Саскијиним сликама да чинимо претпоставке о њеној нарави, онајпре ћемо доћи до закључка да је то била жена неке ведро-безазлене виталности, жена која се више истиче темпераментом него умом. Изгледа да Саскија није много марила да и она дође до извесног ступња хуманистичке уче-

СЛИКАР
И ЊЕГОВА ЖЕНА
САСКИЈА
ОД
РЕМБРАНТА

(Архив
„Српски народ“)

ности која се култивирала међу холандским женским светом онога доба. Потцала је из угледне и имућне куће.

Међутим, млади Рембрант је у времену, у коме је верио Саскију, већ одавно био зашао у значајни период свога стварања чији почетак обележава Анатомија професора Тулпа, а закључује га Ноћна стража. Био је, дакле, већ угледни и издашно награђивани сликар.

Према томе, искључено је да је он Саскију узео из материјалних разлога, као «миражџику». При свему том, треба нагласити да је од тог брака видео и користи утолико што је добио приступ и у највише друштвене кругове. Тој својој новој друштвеној средини имао је да захвали што је сад и сам Главни намесник Холандије почео да чини поручбине код Рембранта.

Ако наставимо, у покушају да на основу разних Саскијиних слика чинимо истраживања са гледишта израза њеног душевног живота, наћи ћемо да она сведоче о срећи и душевној хармонији тог брака, чији се страсни, заносни почетак поступно стишао у неку мирну, равномерну музику, у тонове чијој илустрацији више није било потребно драпираних шампањских чаша, шешира од баршуна са кицошким пером ни раскошног накита.

Сад је већ био довољан благи сјај неизбежног загасито-црвеног каранфила. Тако се и сама Саскија ускладила са ритмом животног пута великог сликара Рембранта, пута који се завршава у знаку духововљене природе и душевне хуманости. Прерани губитак жене коју је волео био је за Рембранта полазна тачка за ону фаталну, трагичну осамљеност, која је оставила неизбрисиви и снажни траг на целом делу великог ствараоца.

Саскијин тестамент

Сматрамо да би било неумесно рећи да је Саскијин тестамент био крив материјалном сљому Рембрантовом. Тим својим тестаментом, Саскија је била поставила свог супруга татором свога сина Тита, с тиме да удовац има право уживања наслеђа «све док се поново не би оженио». Морамо оставити сваком појединцу да суди да ли у тој одредби треба гледати претежно израз женске

љубоморе или у првом реду бригу за сина коме мајка не жели да добије «маћеху».

Колико је уосталом имала неограничено поверење у свога Рембранта, види се из оног дела Саскијиног тестамена у коме се изрично вели да он није дужан да састави судски потврђен инвентар Титовог наслеђа, нити је дужан да пружи каква била обезбеђења за имовину којом ће управљати и над којом има право уживања, јер, вели Саскија, «унапред сам уверена да ће мој супруг у том погледу савесно испунити све своје дужности».

Једино му препоручује да «дете васпитава пристојно, онако како одговара сталежу из кога је потекло и имовном стању», да «води рачуна о одговарајућем школовању, одевању и храни све до пунолетства, односно женидбе», па да га после «начиним који буде нашао за најподеснији, опреми за живот и учини независним».

Стечај над Рембрантовом имовином

Стечај отворен над Рембрантом никако није последица овог тестамена. Приликом тога стечаја, Рембрант је успео да спасе своје Титу свега 7000 форината од 20.000, колико је укупно износило наследство од мајке. Тај слом наступио је, сасвим независно од одредаба тестамена, услед стицаја читавог низа околности које овде не можемо поближе описати. Познато је да је славни сликар био страстан скупљач уметничких и старинских предмета и да је много трошио у такве сврхе. Осим тога је и он сам једном приликом изрично изјавио да је изгубио много новаца на неким спекулацијама. Међутим, најкобнија је свакако била околност да је Рембрант целог века био човек који «није умео да живи с рачуном», док су с друге стране његове слике рађене у његовим педесетим годинама живота стале да наилазе на мање допадања и на слабију материјалну проћу.

Нема сумње о томе да је она одредба тестамена о праву уживања омела Рембранта да «закони» своје љубавне везе са Хендриком Штофелс. Због те љубави велики сликар је имао че-

стих неприлика с властима. Хендрикја и Саскијин син Тито обоје су умрли пре самог Рембранта. Има много доказа о томе да су то двоје до свог последњег даха били непоколебљиво верни и одани великом сликару.

Др. КУРТ ПФИСТЕР

КИШНЕ КАПЉИЦЕ КАО ПРЕДМЕТ ЈЕДНЕ СТУДИЈЕ

(Бос). Величина једне кишне капљице износи у пречнику 0,5 мм до 5 мм. У тропским земљама уочиле су се кишне капљице при великим провалама облака са пречником од чак 10 мм. Али ако чак облаци лебде само 300 м изнад земље, потребно је киши, ако баш не би велике олује пореметиле све прилике, отприлике један сат пре него што би доспела на земљу. Просечна капљица од 5 мм у пречнику има тежину од 0,057 грама; једна мања од 2 мм чак само 0,0004 грама. Важна је чињеница што киша садржава у себи свакојаке хемиске супстанце као: хлор, амониак и сумпорну киселину. Из овога се онда објашњава њена плодност за земљу.

Многе «врсте» кише изазвале су раније код људи страх и трепет, тако на пример сумпор — и киша крви. Данас ми знамо да киша прима у себе ваздух. Поред тога може у себи да садржи цветни прах и микроорганизме, који често изазивају нарочита и често врло мистична бојадисања капљица.

Интересантна је чињеница, да није само потребно да киша пада из неба, већ да киша може да дође и из дрвећа. У тропима има такозваног «кишног дрвећа», са којих падају капљице. «Кишни листови» извесних биљки, који се услед своје структуре могу бранити против великих киша, имају воштану превлаку или сомотасту превлаку као специјалну заштиту. И најзад говори се често још и о једној «кишној биљци», биљци из сушних земаљских предела, чији је живот усред ретких киша врло ограничен. Ако киша нестане, не стају и ове биљке.

ПРИЈАТЕЉИЦИ

Време мукло откуцава

пролазност свега,

док ја идем из уског,

у Све Ужи круг.

Опустели снови,

а душа беспомоћно цвил,

као да одужује Сотони

неки Крвав дуг...

У мојим мрачним градинама

Ти једина, Божански лепа и Мила...

Као да нежном руком видаш

већ предубоке ране...

Као да си од детињства раног

са мном нераздељива била

ти пратиш моје избледеле дане...

У твоје оку много осмеха

и доброте има за мене...

Ти расипаш блага Сунца

Твоје велике душе

и као да неким чудом разагнаваш

мучне... саблазне Сене

које ме прогањају, ковитлају

и гуше...

Али и Ти нећеш остати

дуго уз мене То Знао...

Досадиће ти моји тупи кораци

који воде из уског

у све ужи круг...

Ошинуће те моје коби

тако живи плам,

јер не заборави да живим само

заго

да одужујем неки вековни,

крвави и уклету дуг...

ЗОРА ТОПАЛОВИЋ

Тамо-амо по старом Београду

Питање воде у старом Београду

Приближавамо се лету, а са њиме настаје велике врућине, када се у Београду сваке године осећа прилична несташница воде. То питање, иако је Београд на обалама великих река, постаје тада акутно и зато није без интереса да се потсетимо како је оно решавано у прошлом веку у Београду, када — разуме се — није било још модерног водовода.

Средином прошлог века Београд је имао око десет хиљада становника. И за сав тај свет у Београду није било ни једног природног бунара. Ни воде за пиће, а камо ли за прање и заливање оних дивних и пространих башта које су биле врло честе, уз сваку српску и турску кућу. Дакле, питање воде било је важно и прилично тешко за решавање.

У кућама ван вароши беху бунари у авлији или башти, а у центру, пошто није било бунара, трговци и занатлије имали су нарочите момке који су доносили воду са оно неколико чесама у вароши, које нису могле подмиривати сву потребу грађана. Навала при точењу на чесама била је тако јака, да су свакодневно, због чекања на ред, биле свађе, сукоби, туче, дупање судова: тестија, ђугума, бакрача. Сиromaцинији staleж трошио је савску и дунавску воду. Њу су доносиле такозване сакације на двоколицама. Сака је била једно углављено буре од 3 до 4 акова, и плаћало се грош од саке. Та се вода пила и за прање трошила, а свака кућа је имала још и по једно буре у које се сакупљала кишница. А ко је хтео бољу воду за пиће, могао је добити одличну воду са чесме из Топчидера, оне недалеко од старог конака. Сака воде са том водом коштала је око 6 гроша.

Пошто се Београд — стари, разуме се — налазио на каменој и безводној стени, то су чесме биле снабдеване водом старим турским водоводом са булбурдерским извора и са Екмеклука, али воде ипак није било довољно и лети се много кубурило. Чесма је било свега осам на броју: Чукур-чесма у данашњој Добрачној улици; Сака-чесма испод Јованове пијаце; Циган-чесма на Дорнолу; једна у Скадарској улици; Тоскина чесма испод данашње Државне штампарије у Поп-Лукиној улици; једна код Саборне цркве уз саму зграду старог београдског читалишта, а највећа и најлепша баше Делиска чесма.

Чесма-гулбе насред данашње Кнез-Михаилове улице

Делиска чесма била је на углу данашње Кнез-Михаилове улице и Вука Караџића. Она је била на углу једног пространиг квадрата, који је обухватао простор од тога угла до угла Кнез-Михаилове и Краља Петра улице, даље до угла преко од Народне банке и Цокеј-клуба. На томе простору били су до Карађорђевог ослобођења Београда турски коњаници „делије“. Њихов коњак био је на углу Краља Петра и Кнез-Михаилове улице; у њега се по ослобођењу уселио Правитељствени совет и тај терен звао се Карађорђева башта.

Делиска чесма, која је првобитно имала облик једног округлог турбета, била је на самом углу тога простора, који је био ограђен високом каменом зидом — каменом из Таш-мајдана — и како је имала чесменске дуде са свију страна, могли су и делије из њихове баште да точе воду, као и грађани са улице.

Доцније, при првој регулацији Кнез-Михаилове улице и Караџићеве улице, линија имања померена је да би се улице прошириле, и чесма је била остала на средини раскршћа. Служила је и даље као чесма, сада са свију страна грађанима. Доцније још, кад је саобраћај повећан и уведен модерни водовод, онда

је та чесма — турбе порушена, а чесма пренета на угао имања данашње Академије наука, баш на сами угао где је сада радња Буре Јаношевића. Та је чесма постојала до после прошлога рата, док није подигнута садашња палата Академије наука.

Зашто се главни трг Београда зове Теразије?

Осма и последња чесма баше на Теразијама, пред данашњом кафаном „Србија“. Њу је кнез Милош подигао 1860 године, и

(Цртеж: Н. Бешевића)

она је при регулацији данашњих Теразија пренета у Топчидер, код Топчидерске цркве. Пре ове чесме на Теразијама, на томе истом месту, била је главна цистерна старог турског водовода, јер је то била највиша тачка старе вароши. Ту је довођена вода у неколико великих земљаних цистерни, и одатле распоређивана на поједине чесме београдске.

Те цистерне беху повисоке, уске куле, хват широке и два хвата високе. Оне су се већ тада звале „теразија“, јер су на неки начин вршиле размераване и расподелу воде за поједине чесме. То турско име остало је и данас за то место; Теразије! Дакле, тај трг, Теразије, био је у ствари мерило воде!

Тек доцније, кад се варош почела ширити и ван својих зидина, Београд је почео да захвата терен где је било природних бунара. Најближи бунари били су на терену некадашње Митрополитове баште у Палилули, на Западном Врачару и дуж садашње Кнез Милошеве улице од Војне академије, па даље ка „Мостару“.

А докле се ширила варош старог Београда? То је и данас питање које интересује многе београђане. Добрим својим делом он је био у границама старог утврђења које је било извичено својим чувеним капијама, а између њих пружали се дубоки ровови, местимце испуњени водом. Унутрашња обала тих ровова била је ограђена дрвеним палисадама и дебелим кочевима. Тим низом ровова, природних заклана и падова терена — којим је варош била притешњена да се дуго није могла ширити ван њих — доминирали су војни објекти, које су држали Турци.

Док је сама тврђава Београда сачувана и до данашњег дана, овај други, спољни појас ровова, бедема и нарочито добро утврђених „капија“, уствари правих бастiona, давно је порушен и данас му нема више трага.

Она је полазила од савске обале са почетним местом код Сава-капије, данас негде око оне познате пећине испод терасе на Калемегдану, пружала се даље уз брег до великих степеница, Косанчићевим венцем до Варош-капије, па ишла Обилићевим венцем до Стамбол-капије, баш где је сада улаз у Васину улицу, између Кнежевог споменика и Народне позоришта, даље низбрлицом, данашњом Француском улицом, изнад Скадарске улице

до Видин-капије и дунавске обале.

Из града су водила четири пута кроз четири разне капије, кроз које се излазило у четири разна правца: Смедереву, Нишу, Шапцу и Видину. Са свима тим градовима турски, званични Београд био је стално у тесној вези, нарочито од Првог устанка.

Главна капија баше Стамбол-капија, кроз коју је пут водио ка Смедереву, па преко Јагодине, царском „џадам“ до Ниша и даље до Цариграда. Други пут је водио кроз Варош-капију, Са-

вамалом до „Три кључа“, где се спајао са трећим путем из Сава-капије, и одатле Чукарицом уз реку Саву до Шабачког града, и даље преко Дрине ишао за Босну. Четврти излаз водио је кроз Видин-капију на обалу Дунава, одакле се дереглијама и лађама низ широку реку поред Смедереве, Ада-кала и даље, пловило до тада главне турске тврђаве на Дунаву, до града Видина.

Поменуто већ да данас више нема ни једне капије, јер су их Срби одмах по одласку Турака, по слову уговора о миру, порушили. Ипак Стамбол-капија — најјача, највећа, најугледнија и ако најстрашнија — остала је последња и у току 1866 порушена је, и један део њене камене грађе употребљен за темеље новог Народнег позоришта. Тако је Раковички гранит прво послужио да се на њему истичу копча са отсеченим српским главама, а доцније да буде темељ храма уметности, просвете и речи српске.

Никола Трајковић

ХУБЕРТ БЕРКЕ: ЦРТЕЖ

Човек и рад

Испитивања о ритму човечије радне способности

(Еос) Под делом једног радника разумемо рад и посао, што га изврши у једном произвољно одређеном времену, радном часу или радном дану. Појам рад не говори дакле ништа напору, који је био скопчан са постигнућем овог успеха. За већину рада меродавна су два поступка: један обухвата све битне радне услове који се налазе изван радника, нарочито технички предуслови. Други поступак претставља скуп свих фактора који леже у самом човеку. Код фактора, који се налазе у самом човеку, стоји на првом месту способност за рад, највише што организам у крајњем случају уопште може да да. Овамо долази друга величина, која наводи, колико се у поједином случају улаже од ове радне способности. Ова се величина зове спремност за рад. Она у себи ствара један несвесан поступак, тако звану радну кондицију, која се састоји у главном у телесном и душевном положају реакције организма. Овоме придодати још и воља за рад.

Једно од најважнијих сазнања радне физиологије је да појачање темпа рада није истоветно са повишењем рада, јер се при присилном издржавању брзо издрже и човечји организам тропи и оштећује. Човеку је потребно неко време полета за рад и мора дозволити редован одмор, да би нестала појава замора. Практичним експериментима на Кајзер-Вилхелмовом институту у Дортмунду за радну физиологију успело им је да се пронађе сасвим одређени ритам, према коме рад мора да тече, ако се жели да он буде по могућности и рентабилан.

Чињеница је, да човек у појединим радовима и појединим часовима преко дана није увек у истој мери способан за рад. Ако се висина рада бележи са 100%, онда рад крива линија крај сваке недеље пада на 87%. Током недеље може се забележити повишење на 89%. У понедељак се већ диже на 91%. Уторак доноси повишење на 97%, а среда постизава циљ са 100%. Употреба енергије остаје онда четвртком и петком са 88% испод највишег рада. У почетку рада у рано јутро радна је способност још мала. Али се она брзо диже, да би онда пред подне мање или више падала. После подне се крива линија опет једном диже, ал зато ипак не постиза-

ва зенит, који је имала пре подне.

Важност правог односа између рада и одмора можемо врло убедљиво да проучавамо на самом човечјем срцу. Из ових испитивања произлази захтев, да се интензитет рада увек мора прилагодити ступњу радне способности, као што је то доказао професор Ацлер из Дортмунда. Оно битно лежи у посматрању правог односа између рада и одмора. Код редовног посла, на пример, најбоље је да се узме 12% за заједнички одмор. Али то су само кратки одмори, који се морају надолупити општим одмором у предузећу као доручак или ручак. Само је по себи разумљиво, да су овакви закони или прописи рада донекле индивидуални. Управо, радна физиологија као огранак природне науке побија овај пример. Она жели да буде користан саветник вођства народног здравља и привредног живота.

Професор др. Леман проучавао је питање, да ли сретства потстрекивања појачавају радну способност. Он под средствима за уживање, која дају потстрека, разуме кофени, никотин и материје које се употребљавају као лекови. Ако се изда налог за извођење неког рада до неизнемоглости под извесним спољним условима, онда ћемо услед дејства ове материје постићи знатно повишење рада, па било то у извесним случајевима само у квантитету. Али ако се проуче појаве крвотока и промене материје при раду, који је изведен услед дејства оваквих средстава, онда се виде значајне разлике. Рад није у неку руку повољнији или економичнији. Ако се он настави под дејством ових средстава потстрекивања, онда то иде на рачун радних резерва. На крају рада види се све већи замор. Нема дакле повишења радне способности, већ само појачања спремности за рад. Прекормерно употребљавање оваквих средстава може само да штоди организму.

Али се догађа, да наступа повећање радне способности примањем фосфорне киселине или лецитина, као на пример давањем грођаног шећера, нарочито ако се у појединим случајевима додаје витамин Б₁. И зрачењем ултравиолетним зрацима довело је до правог јачања телесне радне способности.

Најзад је професор др. Хелмут Бенинг вештачком применом садржине киселине у човечјем телу успео да постигне повишење телесног рада. При већим напрезањима у човечјем организму настају веће количине киселине, дакле, мора се прећи на алкаличну киселину. То се ствара мешавином угљено-киселог натриума и калијума као и лимунасто киселог натрона. Најбоље дејство наступа тек после два дана. Ал се оно може одржати само неколико дана, јер онда наступају регулације тела. При овоме се код хране морају изоставити месо, хлеб и уобичајени производи брашна а место њих узимати млеко, извесна поврћа и велике количине брашна од соје.

УСПЕХ ИЗЛОЖБЕ СЛИКАРА ИЗ ЗАРОБЉЕНИШТВА

Изложба сликара из заробљеништва, која је отворена у Београду, доживела је велики успех и рекордну посету грађанства. Нарочито у празничне дане број посетилаца је врло велик. Тако је у прошлу недељу изложба имала око 1.000 посетилаца. Поред тога изложбу посећују у групама ђаци средњих и основних школа.

Премијера *Риголета* у Београдској опери

Земља изникла из мора

Извођење Вердијевог *Риголета* на сцени опере Српског народног позоришта претставља највећи уметнички домет и позоришни успех постигнут за ове две поратне године позоришног рада. Целокупни утисак ове оперске претставе даје потпуно закрпљену и сигурно постављену целину и у погледу музичког извођења и у погледу декора и костима. Дирекција опере може бити потпуно задовољна оваквим успехом постигнутим код наше позоришне публике, јер Вердијев *Риголето* и својом музичком структуром и својом драмском суштином, а нарочито својим особеним певачко-техничким захтевима на певаче солисте, претставља један нарочити тип Вердијевих опера, са чијим се елементима мора смишљено, пажљиво и са разумевањем поступати, јер се у обрнутом случају лако може пасти у баналност, површност и потпуну стилску неуравнотеженост. Овога пута, још једном понављамо, *Риголето* је баш због тога имао великог успеха, што су сви елементи који сачињавају и остварују једну оперску претставу: музика, текст, глума, декор, костими, осветљење, технички ефекти, доведени у једну лепу и складну целину, у границама одговарајућег стила, али све проживљено и у напону сасвим довољног драмског импулса.

Режија г. Николе Цвејића и декор г. М. Денића доведени су у потпун склад, и у погледу визуелних ефеката и у погледу драмских струјања и разноликих драмских и музичких штимунга. За ову режију г. Николе Цвејића може се са правом рећи да је у свему потпуно успела. Нарочито је консеквентно и јасно спроведена драмска радња и одржан, од почетка до краја, један исти музичко-драмски изражајни стил. Хорске групе и покрети маса, као и драмски односи и сукоби појединих главних лица у драми дати су са логичном поступношћу и градијацијама које су извирале из унутарње садржине музике и текста. У оквиру изванредно успелог декора и осветљења г. М. Денића, ова драма о убогом Риголету добила је свој прави израз.

Међу солистима певачима овога пута нарочито се истакао г. Никола Цвејић у улози *Риголета*. Он је ову улогу и певачки и глумачки продубио и са једном драмском психологијом која раније није била уобичајена у њеном креирању на сцени. Никола Цвејић је имао многе унутарње снаге и сценске рутине, па је ову улогу дао у томе смеру веома изразито и пластично. Гласовно Н. Цвејић је врло свеж, сугестиван и продоран. Његов успех је био велики.

Млади тенор Сл. Малбашки и овога пута је у улози Војводе од Мантове показао са одличним успехом све лепе особине свога гласа и добру диспозицију да се развије и у једног доброг и осећајног глумца. Његов Војвода је свеж, природан и ненаметљив.

Изванредни наш басиста Жарко Цвејић, пун певачке енергије и музикалног духа, пленио је слушаоце својим лепим и звонким гласом у улози Спарафучила. Његова глума је такође врло сигурна, природна и изразита.

Гђа Дара Стојаковић као Билда врло питома, кротка и дискретна. У њеној глуми има и убедљивости и пријатности. Певачки се трудила да донесе што бољи успех својој партији.

Дириговао је г. Херман Шредер, као гост, врло музикално са одличним познавањем музичког материјала у партитури и са уметничком љубављу и разумевањем, тако потребним за интер-

познатију оперску традиционалност. Али је публика и овакво креирање *Риголете* личности схватила и бурним аплаузима одбравала. Г. Јанковић је то и заслужио јер је он и глумачки и певачки био врло убедљив и свеж.

На овој другој претстави певао је партију Војводе г. Александар Маринковић, симпатични тенор, свежег и лепог гласовног материјала. Његово певање и глума примљени су од публике са допадањем.

Наша оперска публика је примила извођење *Риголета* са највећим допадањем и одобравањем. Дуги аплаузи и овације солистима, диригенту и редитељу доказују да је тај успех био спонтан и природан. За овај велики успех има великих заслуга и Дирекција опере, која врло смишљено и истрајно спроводи и одржава своје уметничке принципе. У овом правцу треба истрајати и издржати, па ће доћи још већи успеси.

Б. З. П.

ФРИДРИХ ВЕЛИКИ И ГЕНЕРАЛ ЛАУДОН

Велика радост завладала је у свим напредним немачким круговима кад се Фридрих Велики у Шлеској састао са царем Јосифом II, тим Хабзбурговцем изузетно напредног и немачког духа. Од сарадње та два најмоћнија владара немачке крви очекивале су се велике користи за општу ствар тада још разједињене Немачке.

У пратњи цара Јосифа II налазио се и славни генерал Лаудон, доцнији освајач Београда (1789) који је у Седмогодишњем рату (1756—63) био задао Фридриху доста посла. Хотећи славном противнику да ода признање какво је од његових господара Хабзбурговаца ретко добијао, Фридрих рече:

„Генерале Лаудону, станите поред мене. Више волим да вас гледам поред себе него према себи“.

Г-ђа Дара Стојаковић и г. Никола Цвејић-Владин, носиоци главних улога у „Риголету“ (Снимак „Српски народ“)

Г. Бранко Пивнички, у улози грофа Монтероне гласовно убедљив и звучан, са глумачким ставом човека који има великог смисла и осећања за сцену. Исте ствари могу се рећи и за г-ђу Пинтеровић у улози Мадалене, само се код ње још осећа и велика сценска рутина.

Остале партије исто тако биле су добро простудиране и на сцени дате. Г-ђа Борђевић је гласовно врло добро дала улогу Ђоване. Истакли су се и г. г. П. Обрадовић, Д. Петровић, М. Ивановић и г-ђа Сударевић.

Балет у првом чину складно и са разумевањем спремљен и изведен.

претацију оваквих оперских дела. Као и сви други и г. Шредер је са успехом и на задовољство публике врло добро и савесно извршио свој уметнички задатак.

На другој претстави, одржаној 12. о. м. партију *Риголета* певао је Станоје Јанковић. Ову своју истакнуту улогу г. Јанковић је дао са лепим разумевањем и глумачким схватањима, која иду у

Изложба „Верди и Беч“

Бечка државна опера приредила је циклус приказивања дела неумрлог италијанског композитора Ђузепе Вердија. Тим поводом је уједно у просторијама опере приређена изложба „Верди и Беч“ која указује на све личне и уметничке везе које су великана италијанске музике везивала за Беч, не само немачку, већ свеевропску престоницу музике.

Ж. Настасијевић : Живот Св. Саве

РАСТКО — СВ. САВА ВРАЋА СВЕТОВНО ОДЕЛО КУЋИ ПО ВОЈВОДИ

МОЛИТВА СВ. САВЕ НА АТОСУ

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

Роман балтичког човека

Gertrud von den Brincken: Njemand, Roman, Frank'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1943; 640 Seiten; Preis, in Halbleinen RM 9.

Гертруда фон Бринкен која се прочула већ својим ранијим балтичким романом *Бесмртне шуме*, чија је збирка песама *Успут* наишла на врло ласкав одјек у немачкој критици, у овом роману још обимније и темељније, са још боље разрађеном општом историском и друштвеном позадином, аналише душу балтичког човека немачког порекла, тога човека који је чврсто сачувао прадедовску народност и веру али ваљано служио многим господарима, који је од свих њих доживео много црне неблагодарности, да би најзад опет нашао пут ка земљи и заједници својих предака. Јунак овог романа симболички се зове Гејт Ниманд, тојест презива се „Нико“. И збиља, у својим душевним lutaњима, он је дуго времена прави „нико“, јер више честито не зна шта је и куд спада.

Један фински ратни роман

E. R. Gummerus: Dem Rufe Getreu; deutsch von Emil Charlet; Erich Sicker-Verlag, Berlin-Schildow 1942, 344 Seiten, gebunden 6,50 RM.

О финском народу знамо већ доста, а требало би — из много разлога — да знамо још и много више. Треба се дивити малом финском народу, који из искуства зна шта је болшевизам а шта је права народна слобода, па се сад већ по трећи пут онако јуначки бори против болшевика. Али и на другим пољима имамо још доста да научимо од Финаца. О финској књижевности пак, наш просечни образовани човек не зна скоро ништа, осим два или три имена, случајно запамћена из какве енциклопедије. Ево одличног финског романа у немачком преводу (превод Емили Шарлеа оценила је финска критика као врло добар) који вам, са историјским збивањем борбе против болшевичке немачке као позадином, даје слику народног живота и појмова у „Земљи 1000 језера“.

Јунак овог романа, генерал Саландер, спада у ону славну плејаду некадашњих царско-руских генерала финске народности, који

ШПАНСКИ ПРЕВОД НАЈНОВИЈЕГ МУСОЛИНИЈЕВОГ ДЕЛА

Ових дана излази шпански превод најновијег Мусолинијевог дела *Разговарам с Бруном* у коме Дуче излаже своја сећања на сина Бруна Мусолинија, погинулог при вршењу дужности. Предговор шпанском преводу написао је генерал Москардо, славни бранилац Алказара. По Дучевој жељи, чист приход ове књиге намењен је удовицама и сирочади шпанских авијатичара. Као што је познато, и чисти приход немачког превода овог дела који је изашао крајем прошле године, био је намењен Немачком ваздухопловном пензионском фонду.

Ново правописно упутство

Ново правописно упутство српског књижевног језика. Предговор написао Велмар Јанковић. Издање „Југоисток“, Београд 1943, стр. 84, цена 20 дина.

У говору и писању чине се разноврсне и многобројне језичке грешке. Оне се могу чути и читати на улици, у кафани и позоришту, у биоскопу и на радију, у законима и државној администрацији уопште. И пре а и за време овога рата језичким накарадностима није било краја. Зато се појавио и проблем *обнове српског књижевног језика*.

Министарство просвете у циљу да би припомогло решењу тога питања прописало је ново правописно упутство (в. *Службене новине* од 25-ХИ-1942 г.). Нов начин писања обавезан је од 1. јануара 1943 г. за све српске основне, средње, стручне и високе школе. Да би ова корисна новина дала плодотворне резултате, потребно је да је упозна већи

број лица. Али *Службене новине* ретко ко чита То значи да би нова књижевна реформа српског књижевног језика остала мртво слово на хартији. Зато је приређивач паметно урадио што је Ново правописно упутство објавио у једној овако лепој и практичној књижици. Тако ће сви они који воле свој језик научити да српски правилније пишу и говоре.

Нови правопис има шест одељака: писање великих и малих слова, писање гласова, састављање речи, дељење речи на слоге, скраћивање речи и одељак о интерпункцији. Скоро у сваком одељку има отступања од досадашњег правописа. Није без интереса да неке од тих измена наведемо.

Великим словом пишу се заједничка и збирна имена народа и етничких група: Србин, Немац, Индоевропљанин, Српство, Германство, Словенство, изузев кад значе особину тих народа. Досад се Српство писало малим словом у оба случаја.

Географска имена састављена од две или више речи пишу се великим словом само почетне речи: Балканско полуострво, Црна гора, Мали мокри луг. Досад се писало: Мали Мокри Луг, Али ако је друга реч особна именица, онда се и она пише великим словом: Источна Србија, Југоисточна Европа.

Кад се називи скрате на почетна слова, онда се пишу великим почетним словом и то без тачке: СДЖ (Српска државна железница), БСК (Београдски спорт клуб). Досад се писало С.Д.Ж. (Српска државна железница).

Имена становника градова, села и области пишу се малим словом: србијанац, београђанин, банањанин. Досад се писало: Србијанац, Београђанин, Банањанин.

За писање сугласника „ј“ дат је читав низ примера. Убудуће писати: змиски, шумадиски, историски, а не: змијски, шумадијски, историјски.

Сугласник „х“ не писати у овим речима: дуван, бува, глуп, кувати, кујна (не, кухиња), манит, паству, рвати се и другим сличним.

Сугласник „с“ остаје иза сугласника „ћ“. Место: никшићки, пећки, писати: никшићски, пећски.

Дељење речи на слоге знатно је упрошћено и олакшано. Најважнија су правила: Ако је у средини речи скуп сугласника па први од њих није з, с, ж или ш онда се ти сугласници раздвајају па се први сугласник придаје предњем а остали наредном самогласнику. На пр.: мот-ка, бор-је, зем-ља. Сложене речи деле се по саставу: по-ква-рен, у-мре-ти, не-прав-да.

Скраћивање речи чини посебан одељак. Најобичније скраћенице су: ад. (акционарско друштво), ад. (алинеја), арх. (архитект), б. (бивши), бр. (број), в. (види), г. (година), г. (господин), гђа (госпођа), гца (госпођица), гл. (глава), гр. (грам), дин. (динар), дл. (десилитар), др. (доктор), и д. (и даље), и др. (и друго), инж. (инжињер), итд. (и тако даље), и сл. (и слично), кбм. (кубни метар), квкм. (квадратни километар), квм. (квадратни метар), квч. (киловатчас), кг. (килограм), кд. (командитно друштво), км. (километар), књ. (књига), л. (лист), л. (литар), м. (место), м. (месец), м. (метар), мин. (минут), мл. (млађи), мм. (милиметар), м.п. (место печата), нап. (напомена),

на пр. (на пример), н. д. (наведено дело), н.к. (нови календар), н.м. (наведено место), п. (пара), пок. (покојни), с. (саг), св. (свети), св. (свеска), с.р. (својом руком), сек. (секунд), сл. (сантимитар), см. (сантиметар), стр. (страна), ст. (став), ст. к. (стари календар), т. (тај), т. (тачка), тел. (телефон), тј. (тојест), т.зв. (тако звани), ул. (улица), уп. (упреди), ч. (час), чл. (члан).

На крају је и стварни регистар свих наведених правописних примера. На тај начин могуће је брзо и лако проналажење потребних правила и примера.

Сви они који воле свој језик треба да набаве ову корисну и практичну књигу.

Ст. Караџић

РОМАН ОЦА И СИНА РАТНИКА

Georg von Vring: Der Ferpe Sohn, Erzählung, Verlag R. Piper & Co., München 1943, 200 Seiten.

Главни јунак овог романа јесте официр из првог светског рата чији јединац син непуних четврт века после њега има да издржи тешко ватрено крштење на истом месту на коме је некад отац издржао претешку борбу. Отац проживљује дане бриге и неизвесности. Наилазе снова и полусновости у којима се успомене из крваве прошлости мешају са визијама из челичне садашњице у којима отац више не распознаје самог себе од свога сина. Фон Вринг је овим делом показао да његово перо зна да ствара једноставно, природно и без патоса, а да је при том ипак права ризица уметничке лепоте.

Анђело Гати опет у немачком преводу

Angelo Gatti: Das Dorf, Erzählungen aus Camerano, aus dem Italienischen übertragen von Hans Weissfeld, Droste-Verlag, Düsseldorf 1943, 312 Seiten, gebunden RM 6.

Упознавање италијанског живота било је код Немаца од вајкада предмет незаситне жеђи; данас је пак постало правим култом, на коме раде најодабранији познаваоци италијанске културе међу немачким људима од пера. Та квалификација не може се одрећи ни г. Хансу Вајсфелду који је у овој књизи дао

одличан превод збирке новела Анђела Гатиа, знаменитог књижевника, чији је роман „Иља ад Алберто“ н. пр. за десет година доживео девет обимних и потпуно одељених издања. У овим приповеткама нам Гати приказује италијанско село, са свим његовим лепотама и нежностима, али и са свом чврстином и трезвеношћу која му је својствена. Претставља нам складну хармонију између традиционалног италијанског народног духа и свега што темељним преваспитавањем створише две последње деценије у животу Италије.

Илустрована биографија Герхарта Хауптмана

C. F. Behl und Felix A. Voigt: Gerhart Hauptmanns, Leben, Chronik und Bild, Suhrkamp - Verlag, Berlin 1942, 176 Seiten, Preis gebunden 6.— RM.

У вези са јесенашњом прославом 80-годишњице Герхарта Хауптмана, Пел и Фонт приступили су изради овог уметнички опремљеног биографског дела овог великог немачког књижевника. О Хауптмановом књижевном раду, о првим фазама у којима је имао да одржи тешке борбе да би уопште извојевао приступ на немачке позорнице, о следећим менама у којима је имао колико присталица, толико и противника, па све до садашње кулминације, постоји читава литература. Ова књига пак намењена је оним

познаваоцима Хауптмана књижевника који би желели да што ближе упознају и Хауптмана-човека, његов лични и породични живот од младих дана па до осамдесетог рођендана.

У овом погледу, књига Бела и Фоишта претставља до сад најбоље дело те врсте. Писану хронику Хауптманова живота прате безброј одличних фотографских репродукција из живота и породичног и пријатељског круга шлеског великана. Поред осталог, из њих поближе упознајемо другарицу у животу, коју је себи одабрао писац „Ткача“ и „Утопљеног звона“, г-њу Маргарету Хауптман, рођену Маршалк, почев од вереничких дана.

Сви у кући иду на прстима. Оца је опет спопала реума! А мајка се није побринула да набави АСПИРИН. Она то није смела да заборави. Јер:

Отв. пос. С. бр. 850 од 27-4-43

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

»ДИНАРА« КУПУЈЕ сав бољи намештај, спаваће собе, трпезарије, хорнцимере, комбиноване собе, целе станове. »Динара«, Ђирила и Методија 2, тел. 40-665.
85 8—10

ЗЛАТАН НАКИТ, златне зубе, све златне и сребрне предмете, уметничке античке ствари, купује и најбоље плаћа »Колубара«, Призренска 13. Телефон 24-386.
185 2—5

ЛИВЕНА ПЕЋ са чунковима на продају. Јавити се администрацији листа Теразије 5 (Мезанин) I степениште. Тел. 20-383.

Стари накит и драго камење

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња. ТРГОВИНА СТАРОГ НАКИТА Краља Милана 41-а до Славије
229 1—1

У ЦЕНТРАЛИ ЗА ХУМОР

сваког дана у 18 час. весели програм
Кн. Споменик бр. 5
Улазнице од 30—80 дин.
228 1—1

„Ватрогасац“

К. Д.
ПАШИЋЕВА 7. — ТЕЛЕФОН 20-459
Пожарни апарати са хемијским средствима за гашење пожара са: ПЕНОМ,
ТЕЧНОШЋУ,
ТЕТРАХЛОРОМ
Ватрогасни материјал и прибор. Пунимо и оправљамо пожарне апарате.
230 1—3

КОНКОРДИЈА

ФИТИЉ
ЗА КАНДИЛО
МЕТАЛНИ КРСТИЋИ
Драг. А. Савић
БЕОГРАД
Тел. 23-523. — Гетеова ул. 16.
ПРОДАЈА НА ВЕЛИКО
231 1—3

Колонијалисти...

Кад дођете у Београд не заборавите да посетите

прво српско предузеће **»СРБИЈА«**
за израду коломасти

ПЕТАР М. РАДОСАВЉЕВИЋ

КАНЦЕЛАРИЈА ул. Космајска 6 (Теразије) тел. 26-671
ПРЕДУЗЕЋЕ Краља Александра 340, тел. 43-812
СТОВАРИШТЕ Римска 22 (Бајлонова пијаца) тел. 26-633.

Позив за уплату обавезног доприноса за градобитину

Сваки земљовласник дужан је свој обавезни допринос за градобитину, разрезан за 1942 годину код Пореских управа на оранице, винограде и воћњаке, уплатити најдаље до 30 априла тек. год. код надлежне Пореске управе. Од оних обавезника који не уплате свој обавезни допринос, у одређеном року, наплата ће се извршити принудним — егзекутивним путем.

Државни завод за пољопривредна осигурања у Београду Бр. 1634-43
233 2—2

Државна хипотекарна банка Главни филијал у Нишу

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

- 21 АПРИЛА 1943 ГОД.
- 1) Плац са зградом Обреновићева бр. 56 Дин. 600.000.
  - 2) Плац Цара Николе II бр. 19 Дин. 550.000.
  - 3) Плац са зградом Обреновићева бр. 25 Дин. 750.000.
  - 4) Плац са зградом Јевремова бр. 6 Дин. 750.000.
- 28 АПРИЛА 1943 ГОД.
- 1) Плац са зградом Момчилова бр. 9 Дин. 1.600.000.
  - 2) Плац са зградом Цара Николе II бр. 14 Дин. 2.000.000.
  - 3) Плац са зградом Књегиње Љубице бр. 10. Дин. 1.200.000.
  - 4) Плац са зградом Лешјанинова бр. 35 Дин. 450.000.
- 30 АПРИЛА 1943 ГОД.
- 1) Плац у Нишкој Бањи Дин. 350.000.
  - 2) Плац у Нишкој Бањи Дин. 600.000.
  - 3) Плац у Нишкој Бањи Дин. 700.000.
  - 4) Плац са зградом Давидова бр. 2а Дин. 2.500.000.
  - 5) Плац са зградом Књегиње Љубице бр. 10а Дин. 500.000.
- Продаја ће се обавити у згради главног банчиног филијала од 9—12 часова где се могу добити сва даља обавештења.
234 1—1

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУПУЈЕМ:

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, бразлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне есцајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа. Бесплатно процењује и на захтев процењене вредности исплаћује одмах позната фирма

»БРИЛИЈАНТ«
власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ
БЕОГРАД — ЂОРЂА ВАШИНГТОНА УЛ. БР. 6 — ТЕЛ. 28-706

Намештај „ЗОРА“ Београд

КР. АЛЕКСАНДРА 87 и 97. ТЕЛ. 40156.
Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 годину.
235 1—4 Власник ЂОРЂЕ БАРИЈАКТАРЕВИЋ

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

- 16 АПРИЛА 1943 ГОД.
- 1) Плац, Станоја Главаша 21. Дин. 310.000.
  - 2) Два плаца, Фирмилијанова по Дин. 200.000.
  - 3) Плац, Босанска 40. Дин. 1.760.000.—
  - 4) Плац са зградом, Милешевска 27. Дин. 2.400.000.
- 19 АПРИЛА 1943 ГОД.
- 1) Плац са зградом, Др. Кестера 15. Дин. 1.440.000.
  - 2) Плац са зградом, Призренска 6. Дин. 3.920.000.
  - 3) Плац са зградом Цара Душана 39. Дин. 2.400.000.
  - 4) Плац са зградом, Ламартинова 45. Дин. 900.000.
  - 5) Плац са зградом, Курсулина 20. Дин. 1.600.000.
- Продаја ће се обавити у банчиној згради, Скарарска бр. 33/II, од 9—12 часова, где се могу добити сва даља обавештења.
238 1—1

Ликери, коњак, рум и разна вина добићете код Јездимира Шарића

БЕОГРАД, КР. МАРИЈЕ 89 — ТЕЛ. 22-912.
1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

Филијал у Шапцу

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

- 19 АПРИЛА 1943 ГОД.
- 1) Плац са грађевинама Масарикова 98 Дин. 1.100.000.
  - 2) Плац са зградом Карађорђева бр. 44 Дин. 250.000.
  - 3) Плац са зградама Масарикова 3 Дин. 650.000.
  - 4) Плац са зградама Владе Јовановића 41/43 Дин. 350.000.
- 21 АПРИЛА 1943 ГОД.
- 1) Плац са зградама Милоша Поцерца 6 Дин. 750.000.
  - 2) Плац са зградама Милоша Поцерца 4 Дин. 850.000.
  - 3) Плац са зградама Владе Јовановића 35 Дин. 380.000.
- Продаја ће се обавити у згради банчиног филијала у Шапцу од 9—12 час., где се могу добити сва даља обавештења.
237 1—1

КУПИТЕ ЗАБАВНУ КЊИГУ ЗА ВАШЕ ДЕТЕ

„Витез Новац“

Књига у стрипу са 32 стране у сликама. ЦЕНА 12.— ДИН.
Књижарима из унутрашњости шаљемо на фикс од 50% попушта.

„МЛАДОСТ“

Чек. рач. 61449. Београд — Кн. Михајлова 19/У. Телефон 28-946.

Упис 4 $\frac{1}{2}$ % зајма за јавне радове врши се код Државне хипотекарне банке и Поштанске штедионице.

Зар још увек има појединаца који држе готов новац код куће?!
Однесите готовину у банку још данас.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА